

Univerzita Palackého v Olomouci

Právnická fakulta

Andrea Kuštová

Institut výhrady soupisu pozůstalosti

Diplomová práce

Olomouc 2024

Čestné prohlášení

Tímto prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Institut výhrady soupisu pozůstalosti“ vypracovala samostatně a odkazovala na všechny citované zdroje. Dále prohlašuji, že celý text této práce včetně poznámek pod čarou má 126.362 znaků včetně mezer, a že text, který je relevantní pro určení rozsahu v souladu s vnitřní normou PF UP PF-B-21/06, má 119.962 znaků včetně mezer.

V Olomouci dne 17.9.2024

Andrea Kuštová

Poděkování

Ráda bych touto formou poděkovala panu docentu JUDr. Filipu Melzerovi, LL.M. Ph.D. za odborné vedení při psaní této diplomové práce, za cenné a užitečné rady, připomínky a podněty směřované jak k vlastnímu textu k práci, tak i k odborné literatuře, která sloužila jako zdroj při psaní této práce.

Obsah

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK.....	5
ÚVOD	6
1. ÚVOD DO PRÁVNÍ PROBLEMATIKY INSTITUTU VÝHRADY SOUPISU.....	8
2. HISTORICKÝ VÝVOJ INSTITUTU VÝHRADY SOUPISU V KONTEXTU PRÁVA ČESKÉ REPUBLIKY.....	10
2.1 POČÁTKY V ŘÍMSKÉM PRÁVU.....	10
2.2. PRÁVNÍ ÚPRAVA VE STŘEDOVĚKU	13
2.3. OBECNÝ ZÁKONÍK OBČANSKÝ ABGB	14
2.4. OBČANSKÝ ZÁKONÍK Č. 141/1950 SB.	16
2.5. OBČANSKÝ ZÁKONÍK Č. 40/1964 SB.	16
3. ROZBOR SOUČASNÉ PRÁVNÍ ÚPRAVY VČETNĚ ROZBORU INSPIRAČNÍCH ZDROJŮ, PŘÍNOSŮ A PROBLÉMŮ INSTITUTU.....	18
3.1. OBECNĚ K PRÁVNÍ ÚPRAVĚ.....	18
3.2. ALTERNATIVY K SOUPISU POZŮSTALOSTI	19
3.2.1. Seznam pozůstalostního majetku vyhotovený správcem pozůstalosti	20
3.2.2. Společné prohlášení dědiců o pozůstalostním majetku	20
3.4. NAŘÍZENÍ SOUPISU POZŮSTALOSTI ZE ZÁKONA	22
3.5. PRÁVNÍ ÚČINKY VÝHRADY SOUPISU POZŮSTALOSTI	25
3.5.1. Odpovědnost dědiců neuplatňujících výhradu soupisu	25
3.5.2. Odpovědnost dědiců uplatňujících výhradu soupisu	26
3.6. POUČENÍ O MOŽNOSTI VÝHRADY SOUPISU POZŮSTALOSTI A JEHO UPLATNĚNÍ	28
3.7. ZHODNOCENÍ SOUČASNÉ PRÁVNÍ ÚPRAVY	30
3.7.1. Přejedání dědictvího práva.....	32
3.7.2. Ochrana určité skupiny osob v postavení dědice.....	34
3.7.3. Svěřenské nástupnictví a výhrada soupisu pozůstalosti	34
3.7.4. Majetek zachycený v inventáři (soupisu pozůstalosti)	36
3.7.5. Ocenění majetku zahrnutého do vyhrazeného soupisu	38
3.7.6. Solidární odpovědnost dědiců za dluhy zůstavitele, vnitřní regres	39
3.7.7. Odloučení části majetku	40
3.7.8. Konvokace věřitelů.....	41
3.7.9. Další aspekty omezení rozsahu povinnosti dědice hradit dluhy zůstavitele.....	43
3.8. ÚVAHA NAD ÚSKALÍM PRÁVNÍ ÚPRAVY ODPOVĚDNOSTI DĚDICE ZA DLUHY ZŮSTAVITELE Z KOMPARATIVNÍHO HLEDISKA.....	47
ZÁVĚR	50
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	52
ABSTRAKT / ABSTRACT	55
KLÍČOVÁ SLOVA / KEY WORDS	56

Seznam použitých zkratek

Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch für die gesamten Deutschen Erbländer der Österreichischen Monarchie	ABGB
Außerstreitgesetz	AußStrG
Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník	NOZ
Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních	z.ř.s.

Úvod

Tématem diplomové práce je institut výhrady soupisu v rámci pozůstalostního řízení. Jedná se o poměrně úzkou problematiku spadající do práva dědického. Institut výhrady soupisu je významný zejména v rámci odpovědnosti dědice za dluhy zůstavitele, přičemž jeho uplatnění má značné právní důsledky v majetkové sféře dědice, případně i v majetkové sféře zůstavitelových věřitelů.

Institut byl na našem území zakotven s účinností nového občanského zákoníku, a již nyní se stává kontroverzním tématem, které názorově rozděluje odbornou veřejnost. Na toto téma je sepsána řada diplomových i rigorózních prací, avšak tyto uchopují institut výhrady soupisu v širších souvislostech, zejména co do obecné odpovědnosti dědice za dluhy zůstavitele. Mým cílem v této oblasti je zaměřit se na institut výhrady soupisu co možná nejúžeji a podrobně.

Cílem diplomové práce je nejprve podrobit institut výhrady soupisu deskripci jak z hmotněprávní, tak i procesněprávní roviny, včetně historického vývoje institutu, který je dle mého názoru velmi významný pro správné uchopení právní problematiky.

Navazující výklad bude především analytický, zaměřený na současně platnou a účinnou právní úpravu. V rámci této části je mým cílem rovněž vytyčit problémy právní úpravy, které pociťuji, a poskytnout možné náhledy na řešení právních problémů.

Následující část bude především komparatistická. Poté, co bude zhodnocena česká právní úprava, tuto porovnáám s právní úpravou rakouskou, která byla pro českého zákonodárce inspirací. Domnívám se, že inspirace v rakouské úpravě s sebou přináší řadu problémů, které spočívají v odlišných koncepcích dědického práva jako celku.

Práce je členěna na kapitoly a podkapitoly, které slouží pro lepší orientaci v textu. Prvá kapitola je věnována obecnému vhledu do problematiky institutu, přičemž tento má za cíl získání obecných informací, které tvoří základ problematiky, jež bude dále v práci rozvíjen.

Druhá kapitola je věnována historickému vývoji institutu. Tento je pojat již od dob práva římského. Skrze právní úpravou středověkou se dostaneme až k popisu právní úpravy moderních dějin. Při analýze právních úprav účinných v různých obdobích bude patrný zejména vývoj odpovědnosti dědice za dluhy zůstavitele.

Třetí kapitola je věnována současné právní úpravě účinné na našem území. V této kapitole zhodnotím zejména její prameny a východiska. Následuje procesněprávní kapitola, která čtenáři přiblíží, jak je institut výhrady v praxi uplatňován. Kapitola se rovněž věnuje

taxativně vymezeným případům, za nichž nastává výhrada soupisu pozůstalosti ex lege. Velmi důležitým bodem bude závěrečné shrnutí kapitoly, právní důsledky a účinky uplatnění výhrady soupisu, a dále i můj náhled na právní úpravu.

Následující kapitola bude věnována komparaci české a rakouské právní úpravy. Jak již bylo shora uvedeno, výběr rakouské právní úpravy byl pro mne přirozený, neboť dědické právo naší země z ní vychází, a zároveň přináší řadu odlišných institutů a principů. Cílem tohoto srovnání je vytyčit instituty související s výhradou soupisu, které jsou pro odpovědnost dědice za dluhy zůstavitele významné, a podrobit je komparaci. Po tomto zhodnocení je dalším cílem přispět právnímu prostředí podněty, které by mohly vést k zamyšlení se nad zjištěnými nedostatky, a které by mohly podnítit diskuzi.

V závěru práce se pokusím zhodnotit naplnění všech vytyčených cílů, zaujmout stanovisko na aktuální právní úpravu a shrnout podněty pro právní úpravu, které v průběhu psaní diplomové práce vyvstanou.

Co do literatury, která bude soužit jako zdroj, jsem zvolila především monografii s názvem Dědické právo v praxi 2 od autorů Klička, Svoboda, která obsahuje bohatý zdroj informací o právní úpravě institutu. Čerpat budu dále z právních úprav hmotněprávních i procesněprávních, a z dostupné literatury k tomuto. Mým cílem je čerpat z komentářové literatury různých autorů, což může vést k demonstraci odlišných názorů právní veřejnosti na věc.

1. Úvod do právní problematiky institutu výhrady soupisu

Soupis pozůstalosti je právní institut zakotvený v občanském zákoníku, jakožto ve stěžejním pramenu občanského práva, a dále pak v zákoně o zvláštních řízeních soudních. Dle doslovné dikce zákona uvedené v § 1684 NOZ se jedná o nástroj, jehož cílem je zjistit všechny položky pozůstalostního jmění a určit obvyklou cenu tohoto majetku v době smrti zůstavitele, to vše pro účely pozůstalostního řízení. Tento soupis tedy obsahuje veškerý majetek, který zůstavitel ke dni smrti vlastnil, a kromě toho i dluhy zůstavitele. Měl-li zůstavitel v době smrti manžela, je třeba v soupisu pozůstalosti uvést i veškerý majetek a dluhy, které patří do jejich společného jmění manželů, neboť toto bude vypořádáno až v rámci samotného pozůstalostního řízení.¹

Nabízelo by se tedy závěr, že soupis pozůstalosti slouží pouze jako jakýsi evidenční nástroj, jehož cílem je sumarizovat veškerá aktiva a pasiva náležející do pozůstalosti. Taková sumarizace však nastává v každém pozůstalostním řízení, a to bez toho, aniž by soupis musel být uplatněn. K řádnému zjištění veškerých aktiv a pasiv pozůstalosti musí dojít již v souladu se zásadou oficiality a zásadou vyšetřovací, která celé pozůstalostní řízení provází. Primárním cílem institutu je ochrana dědice spočívající v omezení odpovědnosti za dluhy, které na něj v rámci pozůstalostního řízení přejdou.

Samotné provedení soupisu pozůstalosti nenastává automaticky. Dle platné právní úpravy rozlišujeme, zdali dojde k soupisu pozůstalosti obligatorně, anebo je ponecháno na vůli dědiců (k tomuto viz dále). V obou případech má uplatnění výhrady soupisu pozůstalosti stejný záměr – ochránit majetkovou sféru dědiců. Česká právní úprava je postavena na univerzální sukcesi, dědic vstupuje zásadně do všech práv a povinností zůstavitele a stává se univerzálním právním nástupcem, dědic přejímá aktiva a rovněž pasiva zůstavitele.

Dluhy zůstavitele, které jsou pro význam institutu výhrady soupisu pozůstalosti zásadní, můžeme rozdělit do dvou kategorií:

- I. dluhy, které měl zůstavitel v době smrti,
- II. dluhy, z nichž by měl plnit zůstavitel, kdyby mu v tom nezabránila jeho smrt.

Dluhy, které nelze podřadit ani pod jednu výše uvedenou skupinu, neřadíme do pasiv pozůstalosti. „Typicky se bude jednat o nedoplatky nebo povinné platby vzniklé za období po smrti zůstavitele, typicky dluhy vzniklé z titulu nedoplatku na odběru elektřiny, plynu,

¹ KLIČKA, Ondřej. § 1684 [Účel soupisu]. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník. 2. vydání (2. aktualizace)*. Praha: C. H. Beck, 2023, marg. č. 3.

apod.“² Lze tedy shrnout, že v zásadě přechází na dědice všechny zůstavitelovy dluhy, až na výše uvedené výjimky, a až na ty dluhy, které zanikají smrtí zůstavitele (viz § 2009 NOZ). Pro osobu, která je v postavení dědice, by však mohlo být značně nevýhodné, pokud by zdělila předluženou pozůstalost, tedy takovou, v níž by pasiva pozůstalosti převažovala nad aktivy. Důvodem tohoto nevýhodného postavení dědice je skutečnost, že dle zákona „...dědic hradí dluhy zůstavitele v plném rozsahu, tedy případně i nad cenu nabytého dědictví...“³, přičemž dědic odpovídá veškerým svým vlastním majetkem.

V případě, že zde není dán důvod pro obligatorní výhradu soupisu pozůstalosti a dědic neuplatní výhradu soupisu, může nastat výše zmíněný nežádoucí stav, kdy bude dědic odpovídat za předluženou pozůstalost celým svým majetkem. Pokud však dojde k uplatnění výhrady soupisu pozůstalosti, vyhne se tím situaci, kdy by byl nucen splatit děděním nabyté dluhy nad rámec toho, co z aktiv pozůstalosti do svého vlastnictví nabyl.

² MUZIKÁŘ, Martin. § 1701 [Přechod dluhů na dědice]. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník. 2. vydání (2. aktualizace)*. Praha: C. H. Beck, 2023, marg. č. 7.

³ BREJLOVÁ, Kateřina. *Nové postavení věřitele v dědickém řízení a změna v odpovědnosti dědiců za dluhy zůstavitele*. Ad Notam, 2014, č. 1, s. 12-18.

2. Historický vývoj institutu výhrady soupisu v kontextu práva České republiky

2.1 Počátky v římském právu

Současná právní úprava soukromého práva v kontinentální Evropě má svůj původ v právní vědě a dogmatice práva římského. Již v římském právu objevujeme řadu institutů a obecných principů, které se nejprve vyskytovaly jako pravidla obyčejová, v 5. století př. n. l. byla řada z nich kodifikována do Zákona XII desek ⁴, a postupem času je přejímala a právní doktrína mnoha zemí. Dědické právo bylo v těchto dobách, při samotném počátku jeho vývoje, chápáno jako významná oblast práva, neboť právě díky institutům dědického práva (především díky prostému systému dědění majetku zemřelého na žijícího nástupce) mohlo dojít k zachování hodnot. Došlo tedy k obejití situace, kdy by se zesnulou osobou zanikla i veškerá jí nabytá práva či povinnosti, nebo majetek. „K tomuto principu, jakkoli se dnes jeví jako samozřejmý, se musela společnost propracovat z dob, kdy vše, co patřilo zemřelému, bylo s ním pohřbíváno.“ ⁵

Významným institutem, který nalezneme i v současně platné právní úpravě, je již zmíněný ⁶ princip univerzální sukcese, na kterém je vystavěna podstata dědického práva. Jedná se o stav, kdy dědic zastává místo zemřelého zůstavitele, přičemž na něj přechází veškerá práva a povinnosti. Pro římské právo byl princip univerzální sukcese typický. Pokud Říman zemřel, na jeho místo nastoupila jiná osoba, která byla povolána k dědění.

Tato však nepřejala pouhá majetková práva, ale i nemajetková, která se vztahovala k postavení zemřelého. „Dědické právo se původně týkalo zejména přechodu vlivu v rodině (*familia*) a sloužilo spíše k převodu suverenity než k přechodu majetku.“ ⁷ Dědic byl tak chápán jako alter ego zemřelého, jednalo se tedy o univerzální sukcesi v pravém slova smyslu. Univerzální sukcese vyskytující se v současné právní úpravě je chápána úžeji, vztahuje

⁴ Zákon dvanácti desek (latinsky *Lex nebo Leges duodecim tabularum*) je dle dosavadních zjištění nejstarší kodifikací římského práva. Pochází z poloviny 5. století př. n. l. Vytésán je na dvanácti bronzových deskách, které byly vystaveny na Foru Romanu. Dle tohoto dostal svůj název. Pravidla sepsána do toho zákona jsou kodifikací obyčejového práva, z větší části pak ale transplantátem právní úpravy Řecka, zejména Solonových zákonů a idejí v jeho reformách.

⁵ TALANDA, Adam a TALANDOVÁ, Iveta. *Římské dědické právo jako inspirace současného práva*. Historica Olomucensia: sborník prací historických, 2018, strana 31. ISSN 1803-9561. [cit. 12.1.2024]. Dostupné z: https://historie.upol.cz/fileadmin/users/164/Historica_Olomucensia_55-2018.pdf.

⁶ Viz kapitola 1 této práce.

⁷ HOLÍKOVÁ, Lenka. *Historie přechodu dluhů zůstavitele na dědice – I. část*. Ad Notam, 2023, č. 1, s. 24-30.

se pouze na majetkové poměry. Výlučně majetkový charakter univerzální sukcese v rámci pozůstalostního řízení dle současné úpravy je možné podložit skutečností, že pokud do pozůstalostního řízení nepřechází žádný majetek zůstavitele, nebo přechází-li majetek pouze nepatrné, zanedbatelné hodnoty, pozůstalostní řízení se zastaví.^{8 9}

V souladu s principem univerzální sukcese tak, jak jej chápe římské právo, docházelo k situaci, kdy dědic po zemřelém přejímá (mimo jiné výše uvedené) jak veškerá aktiva, tak i pasiva pozůstalosti, přičemž za pasiva pozůstalosti dědic odpovídal vždy do plné výše. Institut soupisu pozůstalosti, který by odpovědnost za dluhy zůstavitele omezil, ani žádnou alternativu tehdejší právní úprava neznala. Na tomto principu bylo postaveno dědické právo jak za trvání práva obyčejového, tak i poté, co v 5. století došlo ke kodifikaci obyčejů do Zákona XII desek. Z tohoto obecného pravidla, kdy byl dědic povinen hradit nabyté dluhy co do jejich plné výše, existovaly dvě výjimky.¹⁰ První z nich tvoří privilegium dědiců nezkušených a druhou z nich potom privilegium dědiců, kteří byli vojáci.

Salák ve své publikaci uvádí¹¹, že osoba, jež byla mladší pětadvaceti let, a jež z důvodu své nezkušenosti se vmísila v pozůstalost, mohla v případě, že byla pozůstalost předlužena, žádat praetora o tzv. *restitutio in integrum*, tedy o uvedení situace v předešlý stav, jako by předluženou pozůstalost vůbec nenabyla. V tomto případě však nelze hovořit o ochraně dědice ve stejném smyslu, jako o ní uvažujeme při uplatnění výhrady soupisu pozůstalosti, neboť při zmíněném *restitutio in integrum* dochází k tomu, že dědic nenabude ničeho.

Obdobný postup byl však přípustný jen pro osoby mladší věku 25 let, avšak s jednou výjimkou. Gaius ve svých institucích¹² zaznamenává případ, kdy podobný krok byl umožněn i osobě starší tohoto věku. Šlo však jen zjevně o výjimečnou situaci v jednom konkrétním případě, přičemž tato situace představuje druhou zmíněnou výjimku z obecného pravidla. Jednalo se o privilegování vojáků, kteří v rámci dědictví přejali předluženou pozůstalost. Těmto vojákům bylo umožněno hradit dluhy pouze do omezené výše. Salák ve své publikaci uvádí¹³, že zřejmým důvodem zavedení této výjimky je fakt, že voják, který se dlouhou dobu zdržoval na bitevním poli mimo svoji rodinu, častokrát nemusel mít pravdivé či celistvé

⁸ K zastavení pozůstalostního řízení ve zmíněných případech dojde v souladu s § 153 a § 154 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních.

⁹ TALANDA, Adam a TALANDOVÁ, Iveta. *Římské dědické právo jako inspirace současného práva*. Historica Olomucensia: sborník prací historických, 2018, strana 33. ISSN 1803-9561. [cit. 12.1.2024]. Dostupné z: https://historie.upol.cz/fileadmin/users/164/Historica_Olomucensia_55-2018.pdf.

¹⁰ SALÁK, Pavel: *Testamentum militis jako inspirační zdroj moderního dědického práva (dále jen Testamentum militis)*. Brno 2016, s. 266–268.

¹¹ Tamtéž.

¹² Konkrétně viz. Gai Inst. 2.163. Gaius: *Učebnice práva ve čtyřech knihách*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007, s. 139.

¹³ SALÁK, Pavel: *Testamentum militis jako inspirační zdroj moderního dědického práva (dále jen Testamentum militis)*. Brno 2016, s. 266–268.

informace o majetkových poměrech své rodiny. Vzhledem k odloučení od rodiny ani nebylo v silách těchto vojáků, aby majetkové poměry rodiny zjistili, i proto jim dle morálních pravidel neměla jít tato neznalost k tíži.

Postupem času se začala ochrana dědiců rozvíjet. Praetor do právní úpravy zavedl institut *beneficium abstinendi*, který dědici umožnil zřici se dědictví, nevmísit se do pozůstalostního řízení, a v důsledku tohoto nebýt nikterak odpovědný za dluhy zůstavitele, které by na něj v rámci dědictví přešly. Nevýhodou mohl být pro dědice fakt, že nenabyl žádná aktiva, neboť takovou situaci ani praetorské právo neumožňovalo. Osobě, která byla v postavení dědice, a která uplatnila *beneficium abstinendi*, náleželo pouhé postavení dědice jakožto status, avšak bez jakýchkoliv majetkových prospěchů i břemen.¹⁴ Další pokrok přineslo zavedení institutu *beneficium separationis* (dobrodiní separace). Tento umožnil věřiteli z důvodu nebezpečí dědicovy insolvence žádat o oddělení pozůstalostního majetku od majetku dědice. Tímto oddělením byl majetek z pozůstalosti vyhrazen věřitelům zemřelého a odkazovníkům, teprve když jejich pohledávky byly uhrazeny, mohli se ze zbytku uspokojit věřitelé dědice. Věřitelé zůstavitele, kteří požádali o toto odloučení pozůstalosti, nicméně nemohli žádat uhrazení svých pohledávek z majetku dědice.

Naproti tomu právo nemělo stejné pochopení pro věřitele dědice, jejichž postavení se mohlo podstatně zhoršit, pokud jejich dlužník přijal předlužené dědictví. Toto vycházelo ze zásady, že každému je dovoleno zhoršit postavení svého věřitele převzetím nového dluhu.¹⁵

Další zlomový okamžik v dějinách římského práva představuje 6. století n. l. a kodifikace římského práva do dokumentu Corpus iuris civilis, jehož součástí byla rovněž Digesta císaře Justiniána I. Právě Císař Justinián I. přinesl do právní úpravy inovaci ve formě zavedení institutu *beneficium inventarii* neboli dobrodiní inventáře^{16 17}. Využití tohoto institutu bylo umožněno všem dědicům bez rozdílu. Pokud dědic nastoupil neprodleně bez vyžádání deliberační lhůty (tzv. *spatium deliberandi*, lhůty na rozmyšlenou, zda dědictví přijme, pokud byl voluntárním dědicem) a pokud během 30 dní poté, co se dozvěděl o delaci, začal zřizovat soupis jmění pozůstalosti (*inventarium*), který do dalších 60 dnů dokončil (pokud je větší část majetku daleko do jednoho roku), získal tím tu výhodu, že odpovídal pozůstalostním věřitelům sice osobně, ale omezeně do výše hodnoty pozůstalosti. Jeho ručení nebylo omezeno na jednotlivé části pozůstalosti (neodpovídá *cum viribus hereditatis*), nýbrž na odhadní

¹⁴ HOLÍKOVÁ, Lenka. *Historie přechodu dluhů zůstavitele na dědice – 1. část*. Ad Notam, 2023, č. 1, s. 24-30.

¹⁵ Tamtéž.

¹⁶ HORÁK, Ondřej a kol. *Absolutní majetková práva z historicko-srovnávací perspektivy. Vybrané otázky*, 2. vydání. Praha: Leges, 2021. 178 s., str. 143.

¹⁷ *Codex Iustinianus* 6, 30, 22.

hodnotu pozůstalosti (*pro viribus hereditatis*). Podle soupisu potom ručil za pozůstalostní dluhy jen tím, co bylo v inventáři zaznamenáno jako pozůstalostní aktiva, tedy jen celkovou hodnotou pozůstalosti; vlastní pohledávky, stejně jako pohřební a jiné podobné náklady si mohl odečíst. Od aktiv se tedy odečetly i náklady na zřízení inventáře.¹⁸

Právě toto inovativní pojetí se následně stalo výchozím bodem pro tvorbu právní úpravy výhrady soupisu pozůstalosti v moderním právu.

2.2. Právní úprava ve středověku

Středověkou právní úpravu můžeme rozdělit do dvou časových úseků, jejichž mezníkem je období Husitství. Doba předhusitská, datována mezi polovinou 14. století a stoletím 15., a doba pohusitská plynoucí od 15. století.

Dědické právo obecně se v době předhusitské nerozvíjelo. Základním důvodem pro absenci rozvoje práva v této oblasti byla především existence odúmrtního práva panovníka.

Odúmrť (lat. *caducum*) je právní institut mající kořeny právě v období středověku, v němž zaznamenal rovněž největší rozmach. Pro to, aby se uplatnil institut odúmrtního práva panovníka, je vyžadováno naplnění jediného předpokladu, totiž že nedědí žádný dědic, a to jak z porřízení pro případ smrti, tak ani ze zákonné dědické posloupnosti. Pokud rody a rodiny tvořily v oblasti majetkové rodinné nedíly, dědění zejména věcí nemovitých, individuálně určeným dědicem nepřicházelo v úvahu.

Postupné uvolňování nedílových svazků vytvářelo podmínky pro změnu.¹⁹ Právě z důvodu zvýšeného výskytu odúmrtí, které připadaly státu, v kombinaci se skutečností, že se na našem území v tuto dobu neuplatňovalo dědění dle testamentu, nedocházelo k rozvoji právní úpravy. Institut výhrady soupisu se v této době nevyskytuje. I přes jeho absenci spatřujeme zásady a zvyky, které dědice chránily obdobně. Pokud jde o odpovědnost dědice za dluhy zůstavitele, ne všechny bez rozdílu přecházely smrtí zůstavitele na dědice. Dluhy čistě osobní, jako například z deliktu či z rukojemství, nepřecházely. České právo připouštělo přechod závazku z rukojemství pouze za podmínky, že to bylo při vzniku tohoto závazku dohodnuto. Posléze se vžila zásada, že dědictví přechází i s dluhy vůbec, ale dědic byl povinen je uhradit jen do té výše, na kterou postačoval majetek nabytý z dědictví. Soukromé jmění

¹⁸ HOLÍKOVÁ, Lenka. *Historie přechodu dluhů zůstavitele na dědice – 1. část*. Ad Notam, 2023, č. 1, s. 24-30.

¹⁹ SVOBODA, Jiří, KLIČKA, Ondřej. 1. Pojetí odúmrti. In: SVOBODA, Jiří, KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 179, marg. č. 173.

dědice tím nebylo dotčeno.²⁰ Z výše uvedeného²¹ dovozují, že i přes absenci právní úpravy institutu výhrady soupisu docházelo na základě zvyklostí k ochraně dědice obdobně, jako dnes.

V době pohusitské docházelo k postupnému prosazování důležitosti dědického práva. Tyto tendence se projevíly postupem času, kdy bylo upouštěno z nedílového zřízení. Docházelo k postupnému prosazování pozice osoby zůstavitele a uvolňování vazeb v rodině, což se konkrétně projevovalo ve zmenšování okruhu nepominutelných dědiců a výše jejich povinného dílu i v rozšiřování případů vydědění. Korespondovalo to rovněž s liberalizací společenských poměrů.²²

2.3. Obecný zákoník občanský ABGB

Všeobecný zákoník občanský (německy *Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch für die gesamten Deutschen Erbländer der Österreichischen Monarchie*, zkratka ABGB) byl základem občanského práva v Habsburské monarchii, a to téměř po celé 19. století. Byl vyhlášen dne 1. června 1811 patentem císaře Františka I. č. 946 Sb. z. s. s platností pro všechny země rakouského císařství, vyjímaje země koruny uherské. První Československá republika zákoník ABGB recipovala. Na českém území byl platným právem prakticky až do vydání nového zákoníku práce v roce 1965, ačkoliv rozsáhlé pasáže nahradily nové československé kodexy z let 1950 a 1964.²³

ABGB představuje jednu z nejzásadnějších kodifikací 19. století, jeho vliv však přetrvává do dnešních dnů. Období těchto kodifikací se vyznačuje společným jmenovatelem – recepcí římského práva.

Dědické právo jako celek bylo v ABGB upraveno podrobně. Právní úprava této části soukromého práva je vtělena do hlavy VIII až XV ABGB. Tuto hmotněprávní úpravu dále doplňovala procesněprávní úprava vtělena do císařského patentu č. 208/1854 ř.z. Tímto patentem byl zaveden nový zákon o soudních řízeních o nesporných právních věcech. Institut

²⁰ SCHELLE, Karel. *ABGB a dědické právo*. In: Dny práva – 2010 – Days of Law [online]. Právnická fakulta Masarykovy Univerzity. [cit. 12.1.2024]. Dostupné z: [https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/08_promeny/Schelle_Karel_\(4371\).pdf](https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/08_promeny/Schelle_Karel_(4371).pdf).

²¹ Především z výše popsané vžitě zásady, že dědic byl povinen uhradit dluhy zůstavitele pouze do výše nabytého majetku.

²² HORÁK, Ondřej a kol. *Absolutní majetková práva z historicko-srovnávací perspektivy. Vybrané otázky, 2. vydání*. Praha: Leges, 2021. 178 s., str. 103.

²³ SCHELLE, Karel. *ABGB a dědické právo*. In: Dny práva – 2010 – Days of Law [online]. Právnická fakulta Masarykovy Univerzity. [cit. 12.1.2024]. Dostupné z: [https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/08_promeny/Schelle_Karel_\(4371\).pdf](https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/08_promeny/Schelle_Karel_(4371).pdf).

výhrady soupisu se začal postupně, s rozšiřující se právní úpravou a společně s dalšími principy, které dočasně vymizely, vracet do právních řádů evropských zemí, Česka nevyjímaje.

Jak bylo řečeno, ABGB přejímá instituty římského práva. Po smrti zůstavitele byla pozůstalost definována jako souhrn práv a závazků zemřelého, vyjma těch závazků, které byly pevně spjaty s osobou zůstavitele, a stala se tzv. ležící pozůstalostí. Na ležící pozůstalost se hledělo tak, jako by byla v držení zemřelého až do okamžiku, kdy dědic pozůstalost *výslovně přijal*. Názory na právní statut ležící pozůstalosti se v literatuře odlišují, avšak autoři shodně uznávají, že se nejedná o pozůstalost bez pána, tedy bez vlastníka, která je pouze v dočasné držbě zemřelého, ale dovozuje se, že má vlastní právní subjektivitu.²⁴ Dědic se stal vlastníkem až za splnění vyžadovaných podmínek a na základě soudem vydané odevzdací listiny. Poté, co dědic nabyl do svého vlastnictví pozůstalost, došlo ke splynutí jeho majetku s majetkem zůstavitele.²⁵ I tento princip, zvaný jako adiční, má své počátky v římském právu. Římské dědické právo fungovalo na adičním principu, který rozlišoval delaci (získání titulu k dědění) a odevzdání pozůstalosti (nabytí dědictví). U *heredes domestici* nicméně splýval okamžik delace a nabytí pozůstalosti. V mezidobí od smrti zůstavitele až do nabytí dědictví se o pozůstalosti říkalo, že leží (*hereditas iacet*).²⁶ Římské právo znalo tři druhy dědiců – vlastní a nutné (zejména potomci zůstavitele), nutné dědice (vlastní otroci propuštění zůstavitelem závětí na svobodu) a dále dobrovolné dědice (ostatní dědicové ustanovení závětí). Tyto skupiny dědiců se od sebe lišily mimo jiné tím, že u dědiců vlastních a nutných a nutných docházelo k nabytí dědictví bez vyslovení jejich vůle, respektive nezávisle na jejich vůli - tedy automaticky. Rozdílně tomu bylo u dobrovolných dědiců. Ti museli k přijetí dědictví učinit výslovný projev vůle a byl jim umožněno dědictví rovněž odmítnout. ABGB tedy přejal tyto instituty, přičemž nerozlišuje mezi skupinami dědiců, a v důsledku toho se u všech dědiců vyžaduje aktivní projev vůle k přijetí postavení dědice (tzv. dědická přihláška).

Vzhledem k propracovanosti a nadčasovosti právní úpravy obsažené v ABGB se tato stala inspirací pro nadcházející právní úpravu institutu, přičemž moderní, aktuálně platná právní úprava ji na mnoha místech kopíruje a zároveň ji mísí s vlastními právními instituty a principy. Problematice bude věnován výklad v rámci komparace jednotlivých institutů.

²⁵ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník: komentář. Svazek IV. 2. vyd.*, Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. XXIII.

²⁶ HOLÍKOVÁ, Lenka. *Historie přechodu dluhů zůstavitele na dědice – 1. část*. Ad Notam, 2023, č. 1, s. 24-30.

2.4. Občanský zákoník č. 141/1950 Sb.

Občanský zákoník z roku 1950 platil na našem území v letech 1951 až 1964. S jeho účinností došlo v oblasti dědického práva k významnému zjednodušení celé právní úpravy. Toto zjednodušení se projevilo rovněž na rozsahu právní úpravy.²⁷ Významnou změnu přináší upuštění od principu ležící pozůstalosti a zavedení zásady, kdy dědictví přechází na dědice již okamžikem smrti zůstavitele. Dědic nastupoval k dědění ze zákona bez nutnosti vyslovení jeho vůle.

Převratem byla nově zavedená omezená odpovědnost za dluhy zůstavitele, a to pouze do výše nabytého dědictví s odůvodněním, že dědictví má utvrzovat rodinné svazky, a nemůže proto být pro dědice majetkovým rizikem.²⁸ Vychází také z myšlenky, že odpovědnost za dluhy nese pouze zemřelý, a proto mají být uhrazeny jen do výše majetku, který zanechal.^{29 30}

2.5. Občanský zákoník č. 40/1964 Sb.

Občanský zákoník z roku 1964 upravoval v letech 1964 až 2013 hmotné soukromé právo na našem území. Tento zákoník upravoval odpovědnost dědiců za dluhy zůstavitele v rámci § 470 až 472. V právní úpravě se setkáváme opět se zákonným omezením odpovědnosti dědiců za dluhy zůstavitele. Za přiměřené náklady spojené s pohřbem zůstavitele a za zůstavitelovy dluhy, které na dědice přešly zůstavitelovou smrtí, odpovídali dle zákona dědici omezeně, a to pouze co do výše ceny nabytého dědictví (viz § 470 odst. 1 OZ). Bylo-li dědiců více, odpovídali tito za náklady zůstavitelova pohřbu a za dluhy podle poměru toho, co z dědictví nabyli, k celému dědictví (viz § 470 odst. 2).

Dědici tedy odpovídali za zůstavitelovy dluhy majetkem, který nabyli z dědictví, a rovněž veškerým svým majetkem, avšak oproti aktuálně platné právní úpravě odpovídali za zůstavitelovy dluhy omezeně, a to bez toho, aniž by se o to museli zasloužit svou aktivitou. Z právní úpravy obsažené v § 470 až 472 OZ však není na první pohled zřejmé, že spolu

²⁷ Právní úprava dědického práva byla v tuto dobu zahrnuta do pouhých padesáti dvou paragrafů.

²⁸ TALANDA, Adam, PLAŠIL, Filip. *Odvrácená strana dědění aneb povinnost dědice hradit dluhy zůstavitele*. Ad Notam, 2023, č. 2, s. 3-11.

²⁹ ELIÁŠ, Karel. *Přechod dluhu na dědice z hlediska občanského práva hmotného*, Právní fórum, 2005, č. 6, str. 235.

³⁰ TALANDA, Adam, PLAŠIL, Filip. *Odvrácená strana dědění aneb povinnost dědice hradit dluhy zůstavitele*. Ad Notam, 2023, č. 2, s. 3-11.

s přechodem majetku ze zůstavitele na dědice dochází, aniž by se o to dědic nějak přičinil, ke splnutí děděného majetku s majetkem dědice samého (tzv. *confusio bonorum*).

Dědic tím i při limitované odpovědnosti do výše ceny zanechaného majetku může být vystaven riziku, že zůstavitelovi věřitelé při uplatnění svých pohledávek a jejich vymáhání dají přednost dědicovu snadněji postižitelnému majetku než hodnotám pocházejícím z dědictví.³¹ Současně s tímto byl i zůstavitelův věřitel vystaven riziku, které spočívalo ve ztížené dobytnosti jeho pohledávky.³² Taková právní úprava zřejmě nebyla podle zákonodárců správná, neboť účinnosti nového občanského zákoníku došlo k zásadní změně.

³¹ MIKEŠ, Jiří a Ladislav MUZIKÁŘ. *Dědické právo v teorii a praxi*. Praha: Leges, 2011. Praktik (Leges). ISBN 978-80-87212-79-0, s. 39.

³² Dle citované literatury by se tak mohlo stát v například v situaci, když by dluh dědice samotného měl v rámci vymáhání přednostní uspokojení před dluhem dědice, který na něj přešel ze zůstavitele v rámci pozůstalostního řízení. Přednostně uspokojovanou pohledávkou je např. dluh plynoucí z dlužného výživného.

3. Rozbor současné právní úpravy včetně rozboru inspiračních zdrojů, přínosů a problémů institutu

3.1. Obecně k právní úpravě

Současná právní úprava dědického práva stojí na již zmíněné tradiční zásadě, kterou je univerzální sukcese. Dědic z podstaty této zásady nabývá jak aktiva, tak i pasiva pozůstalosti. „Přechod dluhů jako takový, k němuž při dědění dochází, představuje negativní stránku majetkového prospěchu, kterého se dědici při této příležitosti ziskem zůstavitelova majetku dostává.“³³ Pasivy pozůstalosti však nejsou ty dluhy, které měly být provedeny osobně zůstavitelem (neboť tyto dluhy v souladu s § 2009 odst. 1 NOZ zanikají). Takové osobní povinnosti tedy nezahrnujeme do pasiv pozůstalosti (rovněž s odkazem na § 1475 odst. 2 NOZ), „...ledaže byly jako dluh uznány nebo uplatněny u orgánu veřejné moci za života zůstavitele, popřípadě v jiných zákonem nebo smlouvou stanovených případech.“³⁴

Dědic však neodpovídá jen za ty dluhy, které jsou známe (zjištěné v řízení o pozůstalosti, tedy uvedené v seznamu pasiv pozůstalosti), ale i za dluhy objevené po skončení pozůstalostního řízení, dále za dluhy v době smrti zůstavitele splatné i nesplátané, podmíněné, promlčené i nepromlčené (i když u těchto již nemůže být odsouzen k plnění, pokud promlčení před nalézacím soudem namítne).³⁵ Dědic je nadto dále vázán i podmínkami, způsobem a lhůtou určenou ke splacení dluhu, kterou zůstavitel ujednal.³⁶

Pro shrnutí toho, co tvoří pasiva pozůstalosti, pro přehlednost cituji ustanovení § 171 odst. 2 ZŘS, které vymezuje dluhy tvořící pasiva pozůstalosti: dluhy zůstavitele, které měl v době smrti, jakož i dluhy, které mají původ v právních skutečnostech, z nichž by měl plnit zůstavitel, kdyby mu v tom nezabránila jeho smrt, a náklady pohřbu, náklady některých osob na zaopatření a další dluhy, které vznikly po smrti zůstavitele, o nichž zákon stanoví, že je hradí dědici zůstavitele nebo že se hradí z pozůstalosti, popřípadě že jsou pasivem pozůstalosti.

³³ MIKEŠ, Jiří a Ladislav MUŽIKÁŘ. *Dědické právo v teorii a praxi*. Praha: Leges, 2011. Praktik (Leges). ISBN 978-80-87212-79-0, s. 37.

³⁴ BREJLOVÁ, Kateřina. *Nové postavení věřitele v dědickém řízení a změna v odpovědnosti dědiců za dluhy zůstavitele*. Ad Notam, 2014, č. 1, s. 12-18.

³⁵ ŠEŠINA, Martin, Ladislav MUŽIKÁŘ a Petr DOBIÁŠ. *Dědické právo: kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního: praktická příručka*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2022. Praktik (Leges). ISBN 978-80-7502-601-9, s.316.

³⁶ Pokud např. zůstavitel se svým věřitelem ujednal možnost splácení dluhu ve splátkách v rámci splátkového kalendáře, zůstavitel je vázán právě tímto způsobem plnění dluhu.

Na rozdíl od předchozího občanského zákoníku platí s účinností nového občanského zákoníku pravidlo, že dědic hradí dluhy zůstavitele v jejich plném rozsahu (viz § 1704 NOZ). Ve svém důsledku je tedy nerozhodné, jak vysoká jsou aktiva pozůstalosti a jak vysoká jsou pasiva, dědic je ze zákona povinen hradit dluhy zůstavitele v plné výši. Pokud na úhradu dluhů nepostačuje to, co dědic nabyt v rámci dědictví, je povinen dluhy doplatit ze svého vlastního majetku. Toto obecné pravidlo však neplatí v případě, kdy dědic využije institut výhrady soupisu. V takovém případě bude uplatněn postup v souladu s § 1706 NOZ a ten, popřípadě ti, z dědiců, kteří výhradu učinili, hradí dluhy zůstavitele pouze do výše aktiv, která z pozůstalosti nabyli.

Institut výhrady soupisu v současné české právní úpravě nalezneme ve dvou stěžejních kodifikacích soukromého práva – těmito jsou již čteně citovaný občanský zákoník a zákon o zvláštních řízeních soudních, přičemž jednotlivá ustanovení a závěry z nich plynoucí jsou detailně rozebrány v dalších podkapitolách práce.

3.2. Alternativy k soupisu pozůstalosti

Alternativy ke standartnímu soupisu pozůstalosti nalezneme v § 1687 NOZ. Jedná se o:

- a) nahrazení soupisu pozůstalosti seznamem pozůstalostního majetku vyhotoveným správcem pozůstalosti, který musí být potvrzeným všemi dědici,
- b) nahrazení soupisu pozůstalosti společným prohlášením dědiců o pozůstalostním majetku.

Jelikož vytvoření soupisu jako takového je poněkud formalizovaný úkon, který pověřený soudní komisař provádí, a jehož sepsání je v mnoha případech vzhledem k rozsáhlosti majetku časově náročnou záležitostí, k využívání alternativ dochází, dle slov literatury, často.³⁷ Záleží na úvaze soudu, zdali připustí využití jedné z těchto alternativ či nikoli. Kolidujícími zásadami zde může být na jedné straně stojící hospodárnost a efektivita, na druhé straně stojící zájem na úplném zjištění zůstavitelova majetku tak, aby o něm nebyly důvodné pochybnosti. Využití alternativy k soupisu pozůstalosti tedy nesmí mít za následek stav, kdy by byl zůstavitelův majetek zjištěn neúplně.

³⁷ viz např. ŠEŠINA, Martin, Ladislav MUŽIKÁŘ a Petr DOBIÁŠ. *Dědické právo: kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního: praktická příručka*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2022. Praktik (Leges). ISBN 978-80-7502-601-9, s.317 a s. 600, dále pak KLIČKA, Ondřej. § 1687 [Seznam pozůstalostního majetku]. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník*. 2. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023, marg. č. 1.

3.2.1. Seznam pozůstalostního majetku vyhotovený správcem pozůstalosti

V této alternativě soupisu pozůstalosti budou stejně jako v soupisu samém uvedeny jak pasiva, tak i aktiva pozůstalosti, včetně dluhů náležejících do SJM a včetně dluhů, které jsou mezi dědic sporné (jedná se o takové dluhy, u nichž se dědici neshodli na rozhodných skutečnostech určujících, zda pasiva pozůstalosti tvoří či nikoli). Seznam vyhotovuje správce pozůstalosti v případě, kdy je zůstavitelem určen již v pořízení pro případ smrti, nebo kdy je z nějakého důvodu ustanoven soudem. Využití této alternativy musí umožňovat okolnosti případu, kterými rozumíme že neexistuje důvodná obava, že dojde k nesprávnému nebo neúplnému vyhotovení seznamu a nedojde tímto k porušení práv třetích osob. I kdyby okolnosti případu obecně umožnily klasický soupis pozůstalosti nahradit seznamem pozůstalostního majetku, soud není povinen přistoupit k přijetí této alternativy. V případě, že připustí soupis pozůstalosti seznamem pozůstalostního majetku nahradit, učiní tak usnesením.³⁸

Seznam musí dále potvrdit všechny osoby v postavení dědiců. Tímto potvrzením dědici projevují svůj souhlas s obsahem soupisu, že jej nijak nerozporují a že dle jejich dosavadní znalosti je úplný a správný. Tímto potvrzením přebírají dědici částečnou odpovědnost za to, že by seznam byl nesprávný nebo neúplný. Soud následně rozhodne o tom, zda dojde k nahrazení soupisu tímto seznamem či nikoli. Usnesením jej odmítne zejména v případě, kdy již byl nařízen soupis pozůstalosti. Pokud však ještě nařízen nebyl a okolnosti případu umožňují využití této alternativy, soud usnesením rozhodne o přípustnosti nahrazení soupisu seznamem pozůstalostního majetku. Společně s tímto soud stanoví lhůtu, ve které je nutno předložit seznam soudu. Pokud lhůta marně uplyne, aniž je seznam předložen, pozbývá využití této alternativy právních účinků a bude proveden klasický soupis pozůstalosti.

3.2.2. Společné prohlášení dědiců o pozůstalostním majetku

V jednoduchých případech může soud rozhodnout, neodporují-li tomu dědicové, o nahrazení soupisu pozůstalosti společným prohlášením dědiců o pozůstalostním majetku (viz § 1687 odst. 2 ObčZ).

³⁸ KLIČKA, Ondřej. § 1687 [Seznam pozůstalostního majetku]. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník. 2. vydání (2. aktualizace)*. Praha: C. H. Beck, 2023, marg. č. 4–5.

Jednoduchým případem se nerozumí zejména případy, v nichž je pozůstalost tvořena pouze malým rozsahem majetku.³⁹ Spadají sem také případy, kdy je majetková struktura pozůstalosti soudu zřejmá již z provedených šetření a mezi dědici není žádný spor ani o rozsah aktiv či pasiv pozůstalosti, ani o dědické právo.⁴⁰ Oproti alternativní variantě uvedené v bodu a) může v tomto případě soud rozhodnout usnesením o nahrazení soupisu pozůstalosti tímto jednáním až tehdy, kdy je soudu předloženo společné prohlášení dědiců, a kdy je soudu navrženo, aby toto prohlášení bylo použito jako alternativa k samotnému soupisu. Pravděpodobně by nebylo vyloučeno, aby ke společnému prohlášení o pozůstalostním majetku došlo jiným způsobem, kdy by jej dědici nepředložili soudu, ale pouze jej před soudem do protokolu prohlásili. Vzhledem k tomu, že toto společné prohlášení není úkonem soudu, soud (potažmo notář – soudní komisař) by za jeho sepsání musel požadovat zaplacení soudního poplatku.⁴¹ Pokud dědici předložili tento seznam, který je usnesením soudu přijat jakožto náhrada samotného soupisu, stejně jako v případě první alternativy i zde tímto přebírají dědici částečnou odpovědnost za to, že by seznam majetku byl nesprávný nebo neúplný.

Pro dědice, kteří nahrazují soupis pozůstalosti uvedenými alternativami, platí přísná pravidla, která musí být splněna proto, aby využitá alternativa měla stejné účinky jako výhrada soupisu. Pro zachování kýžených vlastností je dědici zakázáno: ujmout se plné správy pozůstalosti, aniž je k tomu dědic oprávněn; úmyslně majetek zatajit; smísit pozůstalost s vlastním majetkem, aniž by bylo možno rozlišit vlastnické právo k majetku; zavinit, že prohlášení o majetku či seznam majetku neodpovídá skutečnosti v rozsahu nikoli nepodstatném.⁴²

³⁹ DRÁPAL, Ljubomír. § 1687 [Seznam pozůstalostního majetku, prohlášení o pozůstalostním majetku]. In: FIALA, Roman, DRÁPAL, Ljubomír a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475–1720)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 502, marg. č. 15.

⁴⁰ SVOBODA, Jiří, KLIČKA, Ondřej. 5.2 Nahrazení soupisu pozůstalosti společným prohlášením dědiců o pozůstalostním majetku. In: SVOBODA, Jiří, KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 298–299, marg. č. 296.

⁴¹ DRÁPAL, Ljubomír. § 1687 [Seznam pozůstalostního majetku, prohlášení o pozůstalostním majetku]. In: FIALA, Roman, DRÁPAL, Ljubomír a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475–1720)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 502, marg. č. 17.

⁴² ŠEŠINA, Martin, Ladislav MUZIKÁŘ a Petr DOBIÁŠ. *Dědické právo: kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního: praktická příručka*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2022. Praktik (Leges). ISBN 978-80-7502-601-9, s. 317.

Dojde-li k porušení některé z těchto zásad, účinky výhrady soupisu se od počátku ruší. Otázkou je, jak dojde k prokázání skutečnosti, že dědic porušil některé z pravidel výše uvedených. Dle citované literatury bude takový spor řešen nejspíše v rámci řízení zahájeném podáním žaloby o zaplacení dluhu ze strany věřitele, při které by dlužník namítal omezenou odpovědnost za dluhy. V tomto momentě by mělo dojít k přezkoumání důvodů pro případné zrušení účinků výhrady soupisu.

3.4. Nařízení soupisu pozůstalosti ze zákona

Existují určité situace, kdy zákonodárce neponechává na vůli dědiců, zdali uplatní či neuplatní výhradu soupisu, ale explicitně nařizuje provedení soupisu pozůstalosti. Důvodem této úpravy je ochrana skupiny osob, která vyžaduje speciální ochranu svého dědického práva. Právní úpravu této situace nalezneme v § 1685 odst. 2 NOZ, který nám poskytuje taxativní vymezení osob, které, pokud jsou v postavení dědice, chrání nařízením soupisu pozůstalosti bez dalšího.

Soud tedy nařídí soupis pozůstalosti i bez návrhu dědice v těchto případech:

- a) je-li mezi dědici osoba, která není plně svéprávná, nebo která je neznámá či nepřítomná, nebo právnická osoba veřejně prospěšná či zřízená ve veřejném zájmu,
- b) je-li nejistota, zda je někdo dědicem nebo kdo je dědicem,
- c) žádá-li o to věřitel podle § 1709, nebo
- d) osvědčí-li věřitel zůstavitele, že tu je pro provedení soupisu jiný vážný důvod.

Pokud se v postavení dědice nachází osoba pod zvláštní ochranou, soud automaticky nařídí soupis pozůstalosti, bez dalšího. Důsledky aplikace zmíněného ustanovení jsou co do otázky vztahu dědice k věřiteli stejné, jako když dědic z vlastní vůle a iniciativy uplatní výhradu soupisu. NOZ hovoří o osobě, která není plně svéprávná, pod tuto kategorii přirozeně spadají osoby nezletilé - s výjimkou těch osob, které by před dovršením plné zletilosti uzavřely, se souhlasem soudu, manželství, nebo kterým by byla přiznána svéprávnost pravomocným rozhodnutím soudu. Osobou, která není plně svéprávná, bude dále osoba, jejíž svéprávnost je pravomocným rozhodnutím soudu omezena.

Důvodem zakotvení tohoto institutu je dle mého názoru přirozená domněnka zákonodárce, kdy osoba z důvodu omezené svéprávnosti nemusí správně vyhodnotit důsledky neuplatnění výhrady soupisu pozůstalosti a mohla by se tak dostat do kritické situace, kdy by v rámci pozůstalostního řízení přijala kupříkladu pozůstalost předluženou, aniž by si možnost tohoto důsledku uvědomovala.

Zákonodárce tomuto tedy předchází právě tím, kdy soupis pozůstalosti automaticky nařizuje, a to bez ohledu na vůli omezeně svéprávného dědice, neboť tak činí výlučně v jeho prospěch. Ze stejného důvodu ustanovení chrání i neznámé či nepřítomné dědice. Tato ochrana má svoji tradici již v předchozích zákonících, nejedná se o nově se vyskytující jev. Zákonodárce již dříve pamatoval na kategorii osob, které v pozůstalostním řízení vyžadují zvýšenou ochranu. „Striktně vzato o zcela novou věc nejde, neboť tento institut upravil zákonodárce již v Císařském patentu č. 208/1854 ř. z., kterým se zavádí nový zákon o soudním řízení v nesporných věcech právních (§ 2), zákoně č. 100/1931 Sb., o základních ustanoveních soudního řízení nesporného (§ 17, 32, 36, 45 a 50) a v neposlední řadě též i v OSŘ z roku 1950 (§ 184 a 336)“.⁴³

Veřejně prospěšnou společností či právnickou osobou zřízenou ve veřejném zájmu rozumíme právnickou osobu, jejíž náplní a cílem je vykonávat činnost ve veřejném zájmu. Veřejný zájem je neurčitým právním pojmem, jehož naplnění bude nutné zkoumat individuálně v každém případě. „Za veřejně prospěšnou lze zpravidla pokládat právnickou osobu, jejímž posláním je přispívat v souladu se zakladatelským právním jednáním vlastní činností k dosahování veřejného blaha, u níž rozhodují v podstatných záležitostech pouze bezúhonné osoby, která nabyta majetek výlučně z poctivých zdrojů a která využívá své jmění k veřejně prospěšnému účelu.“⁴⁴ Důvodem ochrany této osoby je dle mého názoru fakt, že se nejedná o právnickou osobu zřízenou za účelem dosažení zisku, a lze tedy předpokládat, že pokud by tato právnická osoba nabyta předluženou pozůstalost, mohlo by to pro ni být likvidační (a to z toho důvodu, že nemusí disponovat dostatečným majetkem).

Důvod uvedený v citovaném paragrafu pod písmenem b) zakotvuje důvod spočívající v nejistotě o osobě dědice. O nejistotu v osobě dědice půjde především v situaci, kdy se při projednávání pozůstalosti vyskytne spor o dědické právo, který nebude možno vyřešit dohodou účastníků v rámci pozůstalostního řízení. Takový spor bude muset být vyřešen samostatným

⁴³ SVOBODA, Jiří, KLIČKA, Ondřej. 1 Vymezení. In: SVOBODA, Jiří, KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 269, marg. č. 297.

⁴⁴ DRÁPAL, Ljubomír. § 1686 [Náklady na pořízení soupisu]. In: FIALA, Roman, DRÁPAL, Ljubomír a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475–1720)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 492–493, marg. č. 14.

rozhodnutím soudu, to je možné jej vydat v rámci řízení o pozůstalosti (§ 169 z.ř.s.) nebo v rámci občanskoprávního, které je zahájeno žalobou v souladu s § 170 z.ř.s.

Typickým případem, který může v praxi nastat, a který vede ke vzniku sporu v osobě dědice, je kolize dvou pořízení pro případ smrti. Pokud by tedy zůstavitel zanechal jedno pořízení pro případ smrti, v němž by veškerý svůj majetek odkazoval svému bratrovi, a druhé pořízení pro případ smrti, ve kterém by veškerý svůj majetek odkazoval své družce. Lze se setkat se situací, kdy jeden z údajných dědiců bude namítat zrušení jednoho pořízení pro případ smrti tím druhým. Pokud by tedy například družka namítala, že pozdější pořízení pro případ smrti, které bylo vyhotoveno v její prospěch, ruší první pořízení pro případ smrti, vyhotovené v její neprospěch, soudní komisař sám zváží, zdali obě dvě z předmětných pořízení jsou způsobilá činit právní následky a zdali jsou učiněna v souladu se zákonem. Na základě zjištění poté sám učiní závěr o tom, kdo bude účastníkem řízení o pozůstalosti. Druhým případem, kdy bude nutné podat žalobu k soudu dle z.ř.s., bude například situace, kdy mezi dědici vznikne rozsáhlejší spor, který si vyžádá dokazování, a to častokrát vzhledem ke skutkovým otázkám, které bude nutno prokazovat.

Žádost věřitele zakotvující další důvod, tentokrát pod písmenem c), představuje určitou ochranu věřitele. Jedná se o institut, díky kterému dojde k oddělení jmění nabytého z pozůstalosti a jmění dědice, který by pozůstalost nabyt. Dojde k tomu výhradně na návrh věřitele v souladu s § 1709 NOZ, přičemž žádná jiná osoba k podání takového návrhu nemá právo. Toto oddělené jmění je následně spravováno odděleně od jmění dědice. Současně s tím musí věřitel osvědčit, že je alespoň pravděpodobné, že mu vznikla pohledávka za zůstavitelem a že jí odpovídající dluh dosud nezanikl. Dále musí prokázat obavu z předlužení dědice. Tu lze pokládat za osvědčenou, doložil-li věřitel nepříznivý stav jmění dědice (zejména proto, že je v úpadku nebo že mu hrozí úpadek) a je-li na místě obava, že majetek patřící do pozůstalosti, který postačuje k úhradě alespoň části pasiv pozůstalosti, může být dědicem použit k jinému účelu (zejména k úhradě jiných dluhů než pasiv pozůstalosti).⁴⁵ Obligatorním důsledkem tohoto rozhodnutí o odloučení pozůstalosti je nařízení soupisu pozůstalosti, ve kterém je zachycena právě část toho zůstavitelova majetku, který patří do oné odloučené pozůstalosti, a který bude zjednodušeně sloužit k uspokojení věřitele. Tento postup s sebou přináší i rizika. Může se stát, že výnos z případného prodeje odloučeného majetku nemusí postačovat k plnému uspokojení věřitele.

⁴⁵ DRÁPAL, Ljubomír. § 1710 [Uspokojení věřitele]. In: FIALA, Roman, DRÁPAL, Ljubomír a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 595, marg. č. 3.

Obecně vzato však tento důvod zakotvený pod písmenem c) rozebíraného ustanovení slouží k ochraně věřitele zůstavitele, který se obává toho, že věřitelé dědice poté, co k majetku dědice přibude ještě majetek, který zdědil na základě pravomocného usnesení o potvrzení nabytí dědictví, budou z tohoto majetku také uspokojováni, a to na úkor věřitelů zůstavitele, kterým má dědic také plnit. Věřitelé zůstavitele jsou z tohoto odloučeného majetku uspokojeni odděleně.⁴⁶ Poslední z uvedených důvodů, zakotven pod písmenem d), je poněkud nejasný. Zákon nespecifikuje, o jaké jiné vážné důvody se bude jednat. Je zde tedy ponechán prostor pro soudního komisaře, aby individuálně pro každý případ vyloučil, nebo naopak potvrdil existenci takového důležitého důvodu. Z komentářové literatury⁴⁷ lze však vyčíst alespoň nějaké příklady takových důvodů, kterými může být důvod spočívající např. v tom, že majetek patřící do pozůstalosti může být v pozůstalostním řízení „zatajen“ nebo že s ním může být jinak naloženo způsobem poškozujícím věřitele zůstavitele.

3.5. Právní účinky výhrady soupisu pozůstalosti

3.5.1. Odpovědnost dědiců neuplatňujících výhradu soupisu

Ti z dědiců, kteří se rozhodnout institut výhrady soupisu pozůstalosti neuplatnit, odpovídají za dluhy zůstavitele dle zákona, tedy v plném rozsahu. Stejný důsledek nastane i v případě, když osoba v postavení dědice před soudním komisařem, tedy notářem, výslovně v řízení o pozůstalosti prohlásí, že výhradu soupisu neuplatňuje. Stejně platí i pro případ, kdy nastane nevyvratitelná právní domněnka neuplatnění výhrady soupisu podle § 1676 odst. 1 věty první NOZ⁴⁸ nebo podle § 176 odst. 2 věty třetí z.ř.s.⁴⁹ Stejně účinky, jako v případě nevyhrazení si soupisu, nastanou i za situace, kdy dědic výhradu soupisu sice uplatnil, avšak její účinky se od počátku zrušily (viz např. situace popsaná v kapitole o možnostech náhrady výhrady soupisu provedeném na místě samém). Pokud je dědicem stát, který nabyl dědictví

⁴⁶ ŠEŠINA, Martin, Ladislav MUŽIKÁŘ a Petr DOBIÁŠ. *Dědické právo: kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního: praktická příručka*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2022. Praktik (Leges). ISBN 978-80-7502-601-9, s.330.

⁴⁷ DRÁPAL, Ljubomír. § 1710 [Uspokojení věřitele]. In: FIALA, Roman, DRÁPAL, Ljubomír a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 517, marg. č. 13.

⁴⁸ Domněnka v § 1676 odst. 1 věty první NOZ zní: „O svěprávném, známém a přítomném dědici, který není manželem, potomkem, anebo předkem zůstavitele a ve lhůtě podle § 1675 se nevyjádří, platí, že neuplatňuje výhradu soupisu.“

⁴⁹ Domněnka v § 176 odst. 2 věta třetí z.ř.s. zní: „Jestliže se dědic v protokolu nevyjádří nebo se nedostaví k jednání, aniž se řádně omluvil, platí, že výhradu soupisu neuplatňuje; o tom musí být poučen.“

z důvodu tzv. odúmrti, nehradí dluhy v plném rozsahu, neboť má ze zákona postavení dědice, kterému svědčí výhrada soupisu (§ 1634 odst. 2 NOZ).⁵⁰

Za situace, kdy bude některému dědici svědčit výhrada soupisu pozůstalosti a jinému nikoliv (bez ohledu na důvod), odpovídají každý dle svého právního postavení. Znamená to, že uplatnění institutu výhrady soupisu jedním z dědiců nemá vliv na odpovědnost za dluhy a na právní postavení těch dědiců, kteří toto právo neuplatnili.⁵¹

Pokud dojde k situaci, že dědiců, kteří neuplatnili výhradu soupisu, bude více, budou všichni tito odpovídat za dluhy přešlé v rámci pozůstalostního řízení solidárně, tedy společně a nerozdílně s ostatními těmito dědici. Podíly těchto dědiců na dluhu odpovídají výši jejich dědických podílů. V rámci následného regresu dojde k vyrovnání mezi dědici, a tedy spoludlužníky, navzájem dle toho, kdo z dluhu uhradil jakou poměrnou část dluhu, kupříkladu i nad rámec své povinnosti.

Toto ustanovení představuje určitou výhodu pro věřitele, neboť, stejně jako je tomu obecně u solidární odpovědnosti dlužníků, není pro věřitele rozhodné, který z dlužníků je povinen k úhradě dluhu v určité výši. Věřitel je oprávněn požadovat po kterémkoli ze spoludlužníků (dědiců) úhradu celého dluhu. Dědici budou také povinni hradit bez omezení závazky zůstavitelem uložené, např. vydávání odkazů.

3.5.2. Odpovědnost dědiců uplatňujících výhradu soupisu

Odpovědnost dědiců vyhradivších si soupis je omezena do výše nabytého dědictví v souladu s § 1706 NOZ. Toto pravidlo platí bez ohledu na to, zdali dojde k učinění výhrady aktivním jednáním dědice či ex lege ze zákona. Neznamená to však, že pokud by z nějakého zákonného důvodu nastala omezená odpovědnost jednoho z dědiců, bude to mít vliv i na ostatní dědice. Každá osoba v postavení dědice je v řízení o pozůstalosti samostatným elementem, ke kterému se konkrétní výhrada soupisu musí individuálně vztahovat. I zde však bude platit solidární odpovědnost dědiců. V souladu s § 1707 NOZ je věřitel oprávněn požadovat úhradu dluhu po každém z dědiců, avšak pouze do výše odpovídající jeho dědickému podílu.

Může tedy dojít k situaci, kdy jeden ze spoludlužníků (dědiců) uhradí částku, která nepřevyšuje jeho dědický podíl, avšak převyšuje jeho dílčí odpovědnost k úhradě dluhu. Příkladem může být jednoduchá situace, kdy dvě osoby v postavení dědiců nabydou v rámci

⁵⁰ DRÁPAL, Ljubomír. § 1708 [Postih mezi spoludědici]. In: FIALA, Roman, DRÁPAL, Ljubomír a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 587, marg. č. 1.

⁵¹ ustn. § 1705 NOZ

pozůstalostního řízení majetek, a to v poměru 2:1. Dědic A zdědí majetek o hodnotě 20.000 Kč, a dědic B majetek o hodnotě 10.000 Kč. Za situace, kdy dluh činí 25.000 Kč, je věřitel oprávněn požadovat jak po osobě A, tak i po osobě B úhradu dluhu až do výše jejich dědického podílu, který nabyli. Po osobě A smí tedy požadovat úhradu části dluhu ve výši 20.000 Kč, po osobě B ve výši 10.000 Kč. Pokud by však osoba A skutečně uhradila dluh co do výše 20.000 Kč, uhradí více než polovinu z celého dluhu, a tedy uhradí i část dluhu namísto osoby B. Vznikne zde tedy právo na následný regres mezi osobou A a B. Dle § 1631 odst. 1 platí omezená odpovědnost dědiců i ve vztahu k závazkům, jež uložil zůstavitel. Nestačí-li pozůstalost k úhradě všech dluhů a jiných povinných výdajů, odkazy se poměrně sníží. Mají-li být z pozůstalosti vydány určité věci jako odkazy, zařadí se jejich obvyklá cena do výše ceny dědictví a odpovědnost dědice sahá až do této výše.⁵²

Rozhodl-li soud usnesením o odloučení pozůstalosti nebo její části, může se věřitel, který odloučení navrhl, domáhat splnění dluhu jen vůči dědici, který nabyt tento odloučený majetek jako dědictví, a pouze z majetku, kterého se odloučení týká; i když jde o dědice, kterému svědčí výhrada soupisu, není tu významné, jaká je výše ceny nabytého dědictví, na druhé straně je ovšem třeba cenu „odloučeného majetku“ použitého k uspokojení věřitele zahrnout do rámce, v jakém je povinen hradit dluhy zůstavitele a ostatní pasiva pozůstalosti dědic, kterému svědčí výhrada soupisu. Uspokojení věřitele z ostatního dědicova majetku je vyloučeno.⁵³

Jak již bylo shora zmíněno, odpovědnost státu jakožto dědice za dluhy zůstavitele je omezena. Tato právní úprava sice nespadá pod zákonnou výjimku, při které by docházelo k využití institutu výhrady soupisu pozůstalosti, avšak pro úplnost je vhodné se k ní blíže vyjádřit. Pokud nastane situace, kdy nepřipadá v úvahu k dědění pozůstalosti žádný dědic, pozůstalost připadne státu jako takzvaná odúmrt'. Odúmrtí rozumíme univerzální sukcesi práv a povinností z osoby zůstavitele na stát. Je však možné, aby na stát přešla pouze část pozůstalosti. Pokud stát nabývá dědictví jako odúmrt', nepřipadá v úvahu, aby dědictví odmítnul (viz § 1485–1489 NOZ). Je to logickým zdůvodněním existence odúmrti jako takové.

⁵² ŠEŠINA, Martin, Ladislav MUŽIKÁŘ a Petr DOBIÁŠ. *Dědické právo: kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního: praktická příručka*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2022. Praktik (Leges). ISBN 978-80-7502-601-9, s.328.

⁵³ DRÁPAL, Ljubomír. § 1708 [Postih mezi spoludědici]. In: FIALA, Roman, DRÁPAL, Ljubomír a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475–1720)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 554, marg. č. 19.

K odúmrti má docházet tehdy, kdy pozůstalost nebo její část nemůže z nějakého důvodu nabýt zůstavitelův dědic a nebylo by žádoucí, aby osud pozůstalosti po takovém zůstaviteli nebyl žádným zákonným způsobem vyřešen.⁵⁴ Zákon postavil stát do stejné pozice, jakou má dědic uplatňující výhradu soupisu. Státu v případě odúmrti svědčí výhrada soupisu pozůstalosti, avšak s tím rozdílem, že není povinen ji aktivně uplatnit. Vzhledem k tomu, že výhrada soupisu svědčí státu v tomto případě *ex lege*, nemá soud, potažmo notář – soudní komisař – povinnost soupis jako takový provést; je třeba přihlídnout k tomu, že stát (resp. Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových) nemá s vysokou pravděpodobností žádné povědomí o rozsahu zůstavitelovy pozůstalosti.⁵⁵ Zákon žádném svém ustanovení nepřikazuje nařízení soupisu pozůstalosti, stane-li se stát zákonným dědicem. Pouze státu deklaruje stejné postavení jako má dědic, jemuž svědčí výhrada soupisu. Tudíž stát ani výhradu soupisu nemusí uplatňovat.⁵⁶

3.6. Poučení o možnosti výhrady soupisu pozůstalosti a jeho uplatnění

Notář, jakožto soudní komisař k tomuto pověřený, je povinen každého poučit v souladu s § 175 ZŘS an. Soudní komisař musí každého, kdo byl vyrozuměn o dědickém právu nebo kdo uplatnil u soudu své dědické právo a jehož účast v řízení o pozůstalosti nebyla ukončena, poučit jednak o samotné možnosti učinit výhradu soupisu pozůstalosti, dále o tom, jak může být výhrada uplatněna a v neposlední řadě rovněž o důsledcích, které s sebou (ne)uplatnění tohoto institutu přináší. Zákon pro takové poučení povinně předepisuje formu usnesení (srov. § 124 a násl.). Není však nezbytně nutné, aby usnesení bylo doručováno, postačí jej za podmínek uvedených v § 176 odst. 1 až 3 toliko vyhlásit.⁵⁷ Proti tomuto usnesení zákon nepřipouští odvolání (v souladu s § 129 písm. h) ZŘS). Pouhé neformální upozornění (např. v předvolání k jednání nebo učiněné formou přípisu) by s ohledem na jednoznačný text zákona nemohlo mít zákonem předvídané účinky a nemohl by s ním být spojován počátek běhu lhůty podle odstavce druhého.⁵⁸

⁵⁴ KLIČKA, Ondřej. § 1634 [Odúmrtí]. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník. 2. vydání (2. aktualizace)*. Praha: C. H. Beck, 2023, marg. č. 8.

⁵⁵ Tamtéž, marg. č. 9.

⁵⁶ ŠEŠINA, M., WAWERKA, K. v komentáři k § 1634 in ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol.: *Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV. 1. vydání*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 332.

⁵⁷ TLÁŠKOVÁ, Šárka. § 175 [Poučení o právu výhrady soupisu]. In: SVOBODA, Karel, TLÁŠKOVÁ, Šárka, VLÁČIL, David, LEVÝ, Jiří, HROMADA, Miroslav a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. 1. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 380, marg. č. 4.

⁵⁸ Tamtéž, marg. č. 6.

Jakmile soud osoby poučí o právu vyhradit si soupis, stanoví lhůtu jednoho měsíce k uplatnění této výhrady soupisu. Lhůta k uplatnění výhrady soupisu je lhůtou soudcovskou, u níž je zákonem stanovena jen její nejkratší délka. Lhůta je dále propadná a hmotněprávní.⁵⁹ Z důležitých důvodů může být lhůta k uplatnění výhrady soupisu prodloužena.^{60 61} Maximální délka lhůty stanovena také není. Opakovaným prodlužováním lhůty však nesmí docházet k porušování obecných principů pozůstalostního řízení a k porušování práv účastníků řízení. Návrh na prodloužení lhůty podaný oprávněným účastníkem musí být vždy učiněn předtím, než původní stanovená lhůta ve standartní délce uplyne. Stejně tak usnesení soudního komisaře o prodloužení lhůty musí být vydáno před uplynutím prvotní lhůty.

Dědic, který je manželem, potomkem nebo předkem zůstavitele smí výhradu soupisu uplatnit pouze výslovným prohlášením, které je učiněno před soudem (v souladu s § 1676 odst. 1 věta druhá NOZ a § 176 odst. 2 ZŘS) při jednání, které za tím účelem soud nařídil. Výslovné vyjádření dědice, zdali výhradu uplatňuje či nikoli, musí být soudním komisařem zaznamenáno do protokolu. Nedojde-li k výslovnému vyjádření zmíněného okruhu dědiců, platí, že výhradu soupisu neuplatňuje. Tentýž důsledek nastane v případě, kdy se dědic k jednání nedostaví, aniž by se řádně omluvil. O těchto důsledcích musí být dědic soudním komisařem rovněž poučen, a to v souladu s § 176 odst. 2 ZŘS. „Toto poučení nebude ovšem obsahem usnesení o poučení o právu výhrady soupisu, ale bude součástí obsílky k jednání, na němž má být dědic o právu výhrady soupisu vyrozuměn.“⁶²

Všichni ostatní dědici, tedy dědici vyjma manžela, potomka a předka zůstavitele, jsou o možnosti vyhradit si soupis vyrozuměni buď tak, že toto vyrozumění v písemné formě obdrží, tedy jim je doručeno, nebo jim jej soudní komisař ústně vyhlásí. Tato druhá skupina dědiců může uplatnit výhradu soupisu dvěma způsoby, které nalezneme v § 1674 odst. 2 NOZ a § 176 odst. 1 ZŘS. Jsou jimi písemné prohlášení zaslané soudu a ústní vyjádření provedené do protokolu při jednání samém.

⁵⁹ SVOBODA, Jiří, KLIČKA, Ondřej. 2.1 Poučení o právu výhrady soupisu. In: SVOBODA, Jiří, KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi. 2. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 268, marg. č. 265.

⁶⁰ ŠEŠINA, Martin, Ladislav MUŽIKÁŘ a Petr DOBIÁŠ. *Dědické právo: kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního: praktická příručka. 2. aktualizované vydání*. Praha: Leges, 2022. Praktik (Leges). ISBN 978-80-7502-601-9, s. 596.

⁶¹ Jedná se např. o případy, kdy dědic v cizině nebo kdy si chce dědic nejprve ujasnit jasno o stavu majetku a o případných dlužích zůstavitele.

⁶² SVOBODA, Jiří, KLIČKA, Ondřej. 2.1 Poučení o právu výhrady soupisu. In: SVOBODA, Jiří, KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi. 2. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 268, marg. č. 265.

Uplatnění výhrady soupisu musí vždy obsahovat jasný a jednoznačný projev vůle osoby v postavení dědice. Co se týká změny v projevu takové vůle, zákon rozlišuje dvě možnosti, přičemž v jednom případě změnu připouští, ale ve druhé nikoli. Dědic, který uplatnil výhradu soupisu pozůstalosti, může ještě před skončením pozůstalostního řízení změnit názor a prohlásit, že výhradu soupisu pozůstalosti neuplatňuje. Takový postup není v rozporu se zájmy žádné osoby – dědic tak pouze dobrovolně rozšiřuje svou odpovědnost. Opačný postup již však možný není. Jednou učiněné prohlášení o tom, že výhradu soupisu pozůstalosti neuplatňuje, nemůže vzít dědic zpět.⁶³

Soupis pozůstalosti učiněn základní formou je právním prostředkem, který umožňuje v domě, bytě nebo na jiném místě, kde měl (mohl mít) zůstavitel uloženy své věci, sepsat hmotné movité věci (o nichž lze předpokládat, že patřily zůstaviteli), u nichž hrozí, že by jinak nevyšly najevo, a nebyly by tak v řízení o pozůstalosti sepsány do seznamu aktiv pozůstalosti, opatřit doklady, jež mohou nasvědčovat tomu, že zůstavitel měl další majetek nebo dluhy, a případně provést ocenění sepsaných věcí podle shodného prohlášení dědiců nebo provedené osobou, která spravuje pozůstalost, anebo znalcem, byl-li přibrán k soupisu⁶⁴ (srov. NS 21 Cdo 122/2016).

3.7. Zhodnocení současné právní úpravy

Po shrnutí aktuálně platné právní úpravy se v této kapitole vyjadřuji k samotnému uchopení právní úpravy výhrady soupisu. V rámci kapitoly komparativního srovnání s rakouskou právní úpravou na toto téma detailněji navážu ve snaze poskytnout podněty pro české právo, které by mohly posloužit jako impulsy k možným zlepšením právní úpravy. Na úvod této podkapitoly je nutné zmínit důvodovou zprávu k novému občanskému zákoníku, která se inspirovala a v určitých bodech doslovně vychází z ustanovení rakouského ABGB. V důvodové zprávě k § 1674 až 1676 NOZ stojí následující: „Dědici je volno, uplatní-li své dědické právo s výhradou soupisu pozůstalosti nebo bez ní. Oprávnění vyhradit si soupis je nezadatelné právo dědice. Dědic se jej nemůže vzdát, a ani zůstavitel mu je nemůže odejmout.“

⁶³ KLIČKA, Ondřej. § 1674 [Formy uplatnění soupisu pozůstalosti]. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník. 2. vydání (2. aktualizace)*. Praha: C. H. Beck, 2023, marg. č. 7.

⁶⁴ VLÁČIL, David. § 177 [Soupis pozůstalosti]. In: SVOBODA, Karel, TLÁŠKOVÁ, Šárka, VLÁČIL, David, LEVÝ, Jiří, HROMADA, Miroslav a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. 2. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 407–408, marg. č. 1.

K ochraně dědice se stanovuje, že se musí výslovně vyjádřit, přihlašuje-li se s výhradou soupisu, anebo bez této výhrady. Prohlásí-li však dědic, že si soupis nevyhrazuje, nemůže následně své rozhodnutí změnit. Toto výslovné vyjádření si musí soud vyžádat. Nevyjádří-li se dědic ve lhůtě, kterou mu poskytl soud, nastupuje u dědiců svéprávných, známých a přítomných nevyvratitelná právní domněnka, že se výhrady soupisu vzdal. Z tohoto obecného pravidla je namístě učinit výjimku stran nejbližších příbuzných zůstavitele, pravidelně otřesených smrtí blízkého člověka, a také u osob pod zvláštní ochranou.“⁶⁵

Je zjevné, že zákonodárce se chtěl u institutu výhrady soupisu vrátit k pojetí institutu v obdobném uchopení, jako tomu bylo dříve. Z důvodové zprávy k předmětným ustanovením zřetelně plyne, že zákonodárce zde přebírá některé principy historické, a některé nové principy k tomuto přidává. Jedná se o určitou kompilaci historické právní úpravy s právní úpravou novou. Z citovaného nyní obrátím pozornost na konkrétní větu, z níž je mnohé patrné: „K ochraně dědice se stanovuje, že se musí výslovně vyjádřit, přihlašuje-li se s výhradou soupisu, anebo bez této výhrady.“

Zákonodárce zde tedy předpokládá určitou aktivitu dědice, když používá slova „přihlásit se k dědictví“. V české úpravě však není nutné se k dědictví nikterak přihlašovat ani se o něj jinak aktivně zajímat. Bylo tomu tak pouze v minulosti, kdy bylo nutné skutečně podat takzvanou dědickou přihlášku, díky čemuž možný dědic svojí aktivitou zasloužil o to, že s ním mohlo být jako s dědicem jednáno. Součástí této přihlášky bylo rovněž oznámení, zdali tento dědic využívá či nevyužívá institut výhrady soupisu.

Aktuální úprava je však vystavěna na částečně opačném principu, kdy pouhá pasivita možného dědice postačuje k tomu, aby s ním bylo jako s dědicem jednáno. Ohledně této problematiky se ztotožňuji s názorem Markéty Nývltové, jejíž článek byl uveřejněn v časopise Ad Notam.⁶⁶ Vyjadřuje zde svůj názor, že zákonodárce v současné právní úpravě kombinuje aktivitu s pasivitou. Možná rizika tohoto popisuje konkrétním příkladem. Putativní dědic si řekne, že dědit nechce a na usnesení nijak nereaguje. Věc si vysvětlí tak, že když se jako dědic nehlásí, o dědictví neusiluje, že nedědí („nic nechci, nic nedělám“). Následně obdrží usnesení o tom, že může uplatnit právo na výhradu soupisu, a řekne si „co bych uplatňoval, když o dědictví jsem neusiloval.“⁶⁷

⁶⁵ Vláda ČR: Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, č. 89/2012 Dz.

⁶⁶ Názor Nývltové je na tomto místě zmíněn z toho důvodu, že se ztotožňuji s jejími úvahami nad tím, jak kombinace vyžadované aktivity (k uplatnění výhrady soupisu pozůstalosti) a pasivity (pro neodmítnutí, a tedy přijetí dědictví) může mezi osobou neznalou právní úpravy vyvolávat nejasnosti. Tento názor má dále demonstrovat odlišnost právní úpravy od právní úpravy rakouské, v níž je v obou případech vyžadována aktivita, a dále pak i odlišnost od původního znění ABGB, ze kterého jinak současné české dědické právo vychází.

⁶⁷ NÝVLTOVÁ, Markéta. *Výhrada soupisu pozůstalosti v praxi*. Ad Notam, 2018, č. 3, s. 18-20.

Opět tedy zůstane pasivní, a v důsledku toho odpovídá za dluhy zůstavitele celým svým majetkem. Zde však zákonodárce po něm chtěl aktivitu. Historická úprava, na kterou chtěl zákonodárce navázat, žádala pro oba případy aktivitu (dědic musel podat dědickou přihlášku a uplatnit výhradu soupisu) či pro oba případy pasivitu (dědic nepodal přihlášku, a tedy ani nebyl prostor pro uplatnění práva na výhradu).⁶⁸ Zmíněné, dle mého názoru, může představovat jeden z potenciálních problémů již v samotném chápání institutu výhrady soupisu veřejností.

Další problém současné právní úpravy může být spatřován ve složitostech se samotným provedením soupisu pozůstalosti. Tento problém byl zákonodárcem zaznamenán a již v roce 2020 probíhaly diskuze ohledně možné novelizace dědického práva. Diskuse byly symbolicky zahájeny na IX. zasedání kolegia pro občanské právo při ÚSP AV ČR, které se uskutečnilo v úterý 21. ledna 2020 v prostorách ÚSP AV ČR na Národní třídě. Tématem byla po projednání s Ministerstvem spravedlnosti ČR zvolena „Povinnost dědiců hradit pozůstalostní dluhy a zjišťování pozůstalostního jmění“. Změny by se měly týkat tří oblastí: vztahu dědění a dalších nabývání *mortis causa* (zvl. darování pro případ smrti), přechodu dluhů a soupisu pozůstalosti, a problematiky reprezentace (zvl. postavení potomků nedědicího potomka při odmítnutí a vydědění).⁶⁹

V současnosti účinná právní úprava je výrazně inspirována právem rakouským, kdy v některých bodech ji kopíruje, v některých bodech přináší úpravu novou, a to skrze právem hmotným i procesním. I toto ve svém důsledku může přinášet obtíže, především již ve zmíněném praktickém vyhotovování soupisu.

3.7.1. Přechod dědického práva

Již v úvodu práce je popsáno, které dluhy zůstavitele přechází v rámci pozůstalostního řízení na dědice a které nikoli. Je proto vhodné již na tomto místě zmínit, jak je tomu s přechodem dluhů právě v rakouské úpravě. Dědické právo je v rakouské právní úpravě obsaženo v obecném zákoníku občanském (ABGB), a to v hlavě 8. až 16., konkrétněji vymezeno ustanovení § 531 - § 824. Podle § 531 ABGB tvoří pozůstalost práva a povinnosti zemřelého, vyjma práv a povinností vázaných pouze na jeho osobu. V tomto bodě tedy spatřujeme naprostou shodu s právní úpravou českou. Dědické právo je v § 532 ABGB definováno jako výlučné právo ujmout se držby celé pozůstalosti nebo její části, určené

⁶⁸ Tamtéž.

⁶⁹ HORÁK, Ondřej. *Příprava novely dědického práva*. Ad Notam, 2020, č. 1, s. 24.

poměrem k celku ⁷⁰. Osoba, které dědické právo náleží, je dědicem. Samotný proces přechodu vlastnického práva k pozůstalosti na osobu dědice je upraven v 15. hlavě, konkrétně v § 797 - § 824 ABGB. Již § 799 zakotvuje významnou odchylku od práva českého, a to adiční princip, kdy osoba v postavení dědice je povinna soudu předložit titul o nabytí dědictví a prohlásit, že chce dědictví přijmout.

Již Obecný zákoník občanský císařství Rakouského vycházel z principu, že osoba přicházející v úvahu jako dědic musela učinit výslovný projev vůle, a tímto výslovným projevem dědictví přijmout (zmíněný adiční princip). Z něj plyne, že dědic, jenž se o dědictví nepřihlásil, pozůstalosti nenabyl. ⁷¹

Smrt osoby má v rakouském právu za následek vznik pozůstalostního řízení, stejně, jako je tomu dle naší právní úpravy, kdy v důsledku tohoto řízení dojde k přechodu vlastnického práva ze zůstavitele na dědice. Před skončením tohoto pozůstalostního řízení nikdo vlastnické právo k pozůstalosti nenabude. K přechodu dědického práva je dále nutné předložit výše popsany titul a prohlásit přijetí dědictví (viz § 156 ff AußStrG)⁷². V rakouském právu je tedy adiční princip tradiční a setrvává v něm dodnes.

Procesní rakouská právní úprava řízení o pozůstalosti je obsažena v rakouském zákoně o nesporném řízení (*Außerstreitgesetz*, zkrat. AußStrG) a dále v zákoně o soudním komisariátu (*Gerichtskommissariatsgesetz*). Dle této úpravy úpravy, konkrétně § 159 AußStrG, musí dědická přihláška obsahovat následující: jméno a příjmení, datum narození a adresu dědice odvolání se na dědický titul, výslovné prohlášení o přijetí dědictví a výslovné prohlášení, zda se tak stane bezpodmínečně nebo s výhradou *beneficium inventarii* (tedy s využitím výhrady inventáře či nikoli, obdobně, jako je tomu v naší právní úpravě). Zde je rovněž patrná již výše vytýkaná vada českého pojetí institutu výhrady soupisu, kdy je zřejmé, že rakouská úprava stále předpokládá jak aktivitu pro to, aby se osoba stala dědicem, tak aktivitu pro to, aby osoba odpovídala za dluhy zůstavitele omezeně. Rakouská právní úprava je v tomto smyslu poněkud logičtější, a pro obě jednání dědice vyžaduje jeho zájem, nikoli nečinnost.

Stejně jako dle naší právní úpravy, i v rakouském pozůstalostním řízení sehrává důležitou roli soudní komisař. Dle § 145a AußStrG je soudní komisař povinen zjišťovat hodnotu majetku, který náležel zůstaviteli. Provádí tedy určitou obdobu českého předběžného

⁷⁰ SCHELLE, Karel. *ABGB a dědické právo*. In: Dny práva – 2010 – Days of Law [online]. Právnická fakulta Masarykovy Univerzity. [cit. 15.1.2024] Dostupné z: [https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/p_rispevky/08_promeny/Schelle_Karel_\(4371\).pdf](https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/p_rispevky/08_promeny/Schelle_Karel_(4371).pdf).

⁷¹ TILSCH, E.: *Dědické právo rakouské se stanoviska srovnávací vědy právní*. Sborník věd právních a státních, Praha, 1905, s. 35.

⁷² SCHWEDA in Fenyves/Kerschner/Vonkilch, ABGB 3 (Klang) § 797 Rz 1. Verlag Österreich 2021. ISBN 978-3-7046-8753-1, s. 174.

šetření. Úkolem soudního komisaře není dle naší ani rakouské právní úpravy složitě pátrat po majetku zůstavitele, šetření provádí zejména dotazováním se veřejných institucí, bank, depozitářů cenných papírů, výpisy z evidenci nemovitého majetku, dotazem na osoby příbuzné apod. Shodou právních úprav je rovněž zakotvení povinnosti soudního komisaře poučit dědice o právních důsledcích podmíněného a bezpodmínečného prohlášení o převzetí dědictví a o jejich možných hospodářských důsledcích.

3.7.2. Ochrana určité skupiny osob v postavení dědice

Další shoda je patrná v ochraně vyjmenovaných osob, pokud jsou tyto v postavení dědice. Tak například, jak plyne z § 800 ABGB, volnost ohledně přijetí dědictví s výhradou či bez výhrady soupisu je omezena. Insolvenční správce může přijmout dědictví místo dlužníka pouze podmíněně (§ 4 odst. 1 rakouského insolvenčního zákona). Rovněž ochrana osob nezletilých či nesvéprávných je rakouským právem poskytnuta obdobně jako v českém právu, a je nutné zde institut výhrady soupisu uplatnit.

Takovou právní úpravu považuji za zcela správnou, a to z toho důvodu, že určité osoby v postavení dědice by se svou nečinností a například i neznalostí či nepochopením institutu jako takového mohly dostat do velmi obtížné situace. Právní úprava tomuto nežádoucímu stavu předchází, a vyrovnává tak možná nerovná postavení ⁷³ mezi osobami dědiců.

3.7.3. Svěřenské nástupnictví a výhrada soupisu pozůstalosti

Určitou nadstandardní ochranu představuje ustanovení rakouského práva, které zakotvuje povinnost vyhotovit inventář pozůstalosti rovněž v případě svěřenského nástupnictví.⁷⁴ V takovém případě se však sestavuje inventář pouze části majetku, nikoli celé pozůstalosti. V inventáři bude z povahy věci zahrnuta jen ta část pozůstalosti, která je předmětem onoho svěřenského nástupnictví, tedy ta, kterou nabývá dědic, jemuž byl ustanoven dědic následný.

V českém právu je situace ohledně svěřenského nástupnictví odlišná a doposud poněkud sporná. Nabízí se otázka, zdali má následný dědic právo uplatnit samostatně výhradu soupisu či nikoli. Ve druhé z uvedených variant by to znamenalo, že bude následný dědic odkázán

⁷³ Nerovnost ve smyslu odlišných mentálních a psychických dovedností osob plně svéprávných a osob, jež jsou ve svéprávnosti omezeny apod.

⁷⁴ § 165 odst. 1, bod 4 AußStrG

na rozhodnutí předního dědice o tom, zdali uplatní či neuplatní institut výhrady soupisu, přičemž následný dědic by toto rozhodnutí musel pouze respektovat a právní důsledky s tímto spojené přijmout. Názory na právní posouzení této otázky jsou různé a doposud nevyřešené.⁷⁵

Dle mého názoru je následný dědic účastníkem pozůstalostního řízení, soudní komisař by jej tedy měl předvolat k projednání pozůstalosti společně s předním dědicem a případnými ostatními dědici. Tímto se ztotožňuji s argumenty Nývltové, které uvádí ve svém článku publikovaném v časopise *Ad Notam*. Soudní komisař by tedy následného dědice, jakožto rovnocenného účastníka řízení, měl poučit o dědickém právu a o právu uplatnit institut výhrady soupisu. Pokud bychom akceptovali názor opačný, došlo by k situaci, kdy by byl následný dědic obejit ve svých právech, a byla by mu odejmuta možnost rozhodovat o právech a povinnostech, která zasahují do jeho právní a majetkové sféry. Problém, který v současné úpravě dále spatřuji, je možná situace, kdy by osoba, která je ustanovená za dědicova dědice, tj. osoba svěřenského nástupce, v době pozůstalostního řízení ještě neexistovala. Současná česká právní úprava umožňuje ustanovit svěřenským nástupcem rovněž fyzickou osobu, která zatím nežije (viz § 1515 an. NOZ). Jde-li o svěřenského nástupce, který v době zůstavitelovy smrti jako osoba ještě neexistuje (srov. § 1515), nevznikne mu dědické právo jako následnému dědici až úmrtím předního dědice, ale již okamžikem, kdy získá právní osobnost (u člověka okamžikem početí ve smyslu § 23 a 25, narodí-li se živý).⁷⁶ Jak jsem již výše uvedla, zastávám názor Nývltové, že i tento následný dědic má být účastníkem pozůstalostního řízení, a tedy měl by být rovněž poučen o svém právu vyhradit si soupis pozůstalosti. Pokud ale tento svěřenský nástupce v souladu s možnostmi české právní úpravy ještě neexistuje, znamená to, že bude ochuzen o možnost vyhradit si soupis pozůstalosti?

Dle mého názoru a dostupných zdrojů je tato otázka zatím nevyřešená a sporná, do určité míry možná až teoretická, v každém případě nám na ni právní úprava nedává odpověď, svěřenského nástupce však v takové situaci nikterak nechrání. Je zřejmé, že jestliže je svěřenský nástupce „dědicovým dědicem“, má na něj významný vliv skutečnost, zdali přední

⁷⁵ Např. ⁷⁵ ŠEŠINA, Martin, Ladislav MUZIKÁŘ a Petr DOBIÁŠ. *Dědické právo: kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního: praktická příručka. 2. aktualizované vydání*. Praha: Leges, 2022. Praktik (Leges). ISBN 978-80-7502-601-9, jakožto zastávce názoru, že následný dědic má právo uplatnit výhradu soupisu, opačný názor zastává např. NOVOBILSKÝ, Vojtěch. *Svěřenské nástupnictví v řízení o pozůstalosti*. *Ad Notam*, 2016, č. 6, s. 9-14. Na článek Novobilského následně reaguje Nývltová, kdy protichůdně zastává názor, že následný dědic je plně oprávněn sám výhradu soupisu uplatnit, viz NÝVLTOVÁ, Markéta. *Opět ke svěřenskému nástupnictví*. *Ad Notam*, 2017, č. 4, s. 25-27. Argumentace všech zmíněných operuje s tím, zdali je svěřenský nástupce účastníkem pozůstalostního řízení či nikoli, přičemž s ohledem na různý výklad zákona dospívají autoři k odlišným názorům ohledně toho, zdali smí či nesmí tento uplatnit výhradu soupisu.

⁷⁶ SVOBODA, Jiří. § 1512 [Svěřenský nástupce jako následný dědic]. In: FIALA, Roman, DRÁPAL, Ljubomír a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475–1720)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 103, marg. č. 12.

dědic uplatní výhradu soupisu pozůstalosti, a tedy omezí tím jeho odpovědnost za dluhy či nikoliv.

V krajním případě by se mohlo stát, že v době, kdy probíhá pozůstalostní řízení, svěřenský nástupce zatím neexistuje, přední dědic přijme předlužené dědictví, aniž uplatní výhradu soupisu pozůstalosti, jeho jmění se tím značně zatíží dluhy a svěřenský nástupce následně též ponese toto břemeno, neboť v době probíhajícího pozůstalostního řízení neměl možnost výhradu soupisu uplatnit, jelikož neexistoval.

Možný inspirační zdroj představuje úprava rakouská. Ta obsahuje výčet případů, kdy se zřizuje inventář, v § 165 odst. 1 AußStrG. Jeden z těchto důvodů je právě i případ svěřenského nástupnictví. Zavedením obdobné právní úpravy by mohl být vyřešen výše popsáný problém. Dle mého názoru by bylo zavedení takové úpravy žádoucí.

Rakouská právní úprava je v této oblasti dědického práva velmi podrobně uchopena a vyřešena, výrazné odchylky zde nespátřuji. Rakouskou právní úpravu však považuji v určitých ustanoveních za detailnější a propracovanější, a to právě s ohlednutím na to, že zákonodárce reflektuje nejasnosti v právní úpravě a novelizací se je snaží eliminovat, aby se sporům předcházelo. Shrnutím bych tedy chtěla vyzdvihnout kvalitu rakouské právní úpravy dědického práva, která s tou českou hodnotově i obsahově výrazně souzní. Domnívám se však, že otázka posouzení práva následného dědice uplatnit výhradu soupisu se váže k otázce účastenství pozůstalostního řízení, a není tedy na místě se tímto právním problémem v této práci dále zabírat. Pro prezentaci odlišnosti právních úprav je však vhodné zmínit alespoň výše uvedené minimum ohledně této otázky.

3.7.4. Majetek zachycený v inventáři (soupisu pozůstalosti)

Úvodem nutno uvést, že v českém pozůstalostním šetření je seznam majetku, ve smyslu určité prosté sumarizace majetku, prováděn vždy. Jak bylo zmíněno již v úvodu této práce, děje se tak proto, že jakmile dospěje pozůstalostní řízení ke svému konci a dojde k dělení zůstavitelova majetku (pozůstalosti) mezi dědice, je nutné konkretizovat, který z dědiců nabude který konkrétní majetek z pozůstalosti. Tato prostá sumarizace, oproti výhradě soupisu pozůstalosti, však nemusí být natolik precizně sestavena, neboť oba seznamy (prostý seznam, sumarizace majetku a výhrada soupisu pozůstalosti) mají odlišné cíle. Do této prosté sumarizace je důležité zahrnout zejména ten majetek, který je evidován (ať už se jedná o nemovitosti, automobily, cenné papíry evidované v depozitáři apod.). Do tohoto však nebude běžně zahrnován drobnější neevidovaný majetek, tedy řada movitých věcí (příkladem nábytek,

nádobí, zahradní či kuchyňské spotřebiče, ...). U evidovaných věcí je jejich vymezení a následné označení v usnesení o nabytí dědictví velice významné pro zápis do evidencí (rejstříků).

Naopak pro soupis, který je vytvořen po uplatnění výhrady soupisu pozůstalosti bude typická podrobnost. Do tohoto je nutné zachytit veškerý majetek, včetně drobnějších věcí movitých, které ve svém součtu mohou významně navýšit cenu pozůstalostního majetku, a tedy i limit odpovědnosti dědice za dluhy zůstavitele. Touto podrobností a pečlivým zachycením majetku (včetně jejich obvyklého ocenění) se dědicové snaží předejít možným negativním důsledkům, kdy by výhrada soupisu nebyla účinná (blíže k tomuto v kapitole 3.2. této práce).

Dle rakouského práva však není tato sumarizace majetku běžná. Sumarizace majetku je učiněna jen pokud je to nutné v souvislosti s výhradou inventáře, tedy obdoby české výhrady soupisu pozůstalosti. V důsledku to tedy znamená, že soudní komisař začne sumarizovat majetek zůstavitele jen v případě, že dosavadní průběh pozůstalostního řízení směřuje k tomu, že bude nutné inventář sestavit. Půjde o případ, kdy dědic učiní podmíněné prohlášení o dědictví (*bedingte Erbantrittserklärung*), tedy prohlášení, že přijímá dědictví, ale s výhradou inventáře. Může ale jít např. i o situace, kdy byla povolena již zmíněná separace pozůstalosti (§ 812 ABGB), svěrenské nástupnictví nebo pokud to požaduje k tomu oprávněná osoba.⁷⁷

Pro výpočet soudních poplatků a podobných dílčích úkonů je však nutné stanovit hodnotu pozůstalosti v každém případě. Na rozdíl od české právní úpravy se tak neděje sumarizací majetku, jak je popsána výše, ale úplným prohlášením dědice.⁷⁸ Tento v něm uvede veškerý majetek, který zůstavitel ke dni smrti vlastnil, a rovněž jej ocení.

Další odlišnost v obou porovnávaných právních úpravách spatřuji v (ne)možnosti zahrnout sporná aktiva do soupisu pozůstalosti, resp. inventáře v rakouském právu. Česká právní úprava v § 172 odst. 2 z.ř.s. explicitně stanoví, že ke spornému majetku se v řízení a při projednání pozůstalosti nepřihlíží, a tudíž nemůže být pojat ani do soupisu pozůstalosti. Pokud tedy mezi dědici zůstavitele vznikne spor o to, zdali ta která konkrétní věc má být zahrnuta do pozůstalosti či nikoli, soudní komisař není oprávněn tento spor rozhodnout a dle vlastního uvážení zhodnotit, zdali věc do soupisu zahrne či nikoli. Opačné řešení nabízí rakouská právní úprava. V případě, že bude popřeno, a tedy že vznikne mezi dědici spor o to, jestli nějaká věc patří k pozůstalosti, rozhoduje soudní komisař, zda ji do inventáře zahrne nebo

⁷⁷ DOBROVOLNÁ, Eva. *Zjišťování pozůstalostního jmění a výhrada soupisu (k navrhované novele dědického práva ve srovnání s rakouským právem)*. Ad Notam, 2020, č. 3, s. 9-14.

⁷⁸ Tamtéž.

nikoliv. Pokud se však nějaká věc nacházela v držbě zůstavitele, vyškrtne se z inventáře jen tehdy, pokud nepochybné listiny⁷⁹ prokazují, že k pozůstalosti nepatří.⁸⁰

Domnívám se, že úprava obsažená v z.ř.s. je v souladu s obecnou koncepcí pozůstalostního řízení, a nejedná se tedy o bod, který bych české právní úpravě přímo vytýkala. Pozůstalostní řízení v České republice je řízením nesporným, i přes to přísluší soudnímu komisaři rozhodovat určité spory i v rámci tohoto řízení.⁸¹ Spor ohledně toho, zdali určitý majetek spadá či nespadá do pozůstalosti však nebude řešen v rámci pozůstalostního řízení, nýbrž v rámci civilního sporného řízení, v němž bude poskytnut prostor pro dokazování skutečností v potřebné míře. Na základě následného rozhodnutí civilního soudu může být tento nově zjištěný majetek projednán v rámci dodatečného řízení v souladu s § 192 an. z.ř.s. Otázkou pro mne však zůstává, proč se zákonodárce uchýlil k takovéto právní úpravě, a proč nepřevzal stejné řešení, které nabízí rakouská právní úprava, a proč tedy nesvěřil notáři jakožto soudnímu komisaři pravomoc i takovéto sporné otázky mezi dědici vyřešit.

V rakouské právní úpravě však institut dodatečného projednání dědictví nepřichází v úvahu, a to vzhledem ke smyslu a podstatě odevzdací listiny, kterou rakouské řízení o dědictví končí. Tato odevzdací listina nepostihuje každou jednotlivou konkrétní část pozůstalosti, tedy jednotlivé věci, ale odevzdává pozůstalost jako celek. Případný spor o určení vlastnického práva k věci, která byla na základě rozhodnutí soudního komisaře odevzdána v rámci pozůstalosti, může být následně řešen soudy až po skončení pozůstalostního řízení. Takový případný spor by byl veden mezi dědicem pozůstalosti a osobou, která své vlastnické právo k věci uplatňuje.

3.7.5. Ocenění majetku zahrnutého do vyhrazeného soupisu

Ocenění provádí v obou právních úpravách soudní komisař. Movité věci jsou oceňovány dle prohlášení zúčastněných stran. Pokud by mezi stranami nastal rozpor o ceně majetku, lze pro účely ocenění přibrat znalce. Nemovité věci jsou dle rakouské právní úpravy oceňovány v souladu se zákonem o ocenění nemovitostí (zákon *Liegenschaftsbewertungsgesetz*), případně též za účasti soudního znalce prostřednictvím znaleckého posudku. S novelizací rakouského procesního práva bylo zavedeno určité omezení

⁷⁹ Autorka citovaného uvádí příkladem tyto nepochybné listiny, kterými jsou listiny dosahující určitého stupně důvěryhodnosti, jako např. rozhodnutí soudů, podací poštovní lístky, u soukromých listin takové, u nichž není pochybnost, že pocházejí od osoby, jejíž prohlášení je v nich uvedeno, apod. (srov. např. rozhodnutí rakouského Nejvyššího soudního dvora ze dne 25. 4. 2018, sp. zn. 2 Ob 75/17v).

⁸⁰ DOBROVOLNÁ, Eva. *Zjišťování pozůstalostního jmění a výhrada soupisu (k navrhované novele dědického práva ve srovnání s rakouským právem)*. Ad Notam, 2020, č. 3, s. 9-14.

⁸¹ Příkladem takového sporu je spr mezi dědici o právo na modifikaci dědického podílu podle § 1693 odst. 3 NOZ

pro soudní komisaře, které spočívá v tom, že je na notáře kladen důraz, aby hodnotu pozůstalosti zjišťovaly nejlépe bez zapojení znalců či jiných odborníků.⁸² Podle § 145a, který byl do AußStrG vložen novelou v souvislosti s novým dědickým právem v roce 2015 (novela ErbRÄG 2015), je třeba rozsah a hodnotu zanechaného jmění zjistit jednoduchým způsobem bez dalekosáhlých šetření, pokud možno bez zapojení znalců. Toho lze dosáhnout zvláště dotazováním osob, které disponují informacemi, výpisy z pozemkové knihy, obchodního rejstříku, a pokud je to potřebné, také z jiných veřejných registrů a databank.⁸³ Dle komunikace s rakouským notářem Dr. Schwedou však takové omezení není v praxi pocítováno. K přibírání znalců při potřebě ocenit určitý majetek dochází v praxi stejně často, jako dříve. Znalec byl, a i v současnosti bývá, přibírán za předpokladu, že zde vyvstanou pochybnosti ohledně ceny majetku, a pokud již vyvstanou, přibírání znalce je na místě. Co se týká samotné skladby soupisu pozůstalosti při užití výhrady, tento obsahuje dle české právní úpravy pouze majetek, který je mezi dědici nesporný. Dle rakouské právní úpravy bude záviset na soudním komisaři, zdali onen sporný majetek do soupisu zahrne či nikoli.

Dále mají údaje o majetku zemřelého podstatný význam pro to, zda bude v případě předlužené pozůstalosti učiněna tzv. konvokace věřitelů či nikoliv. Konvokaci věřitelů je v rakouském právu možné provést jen v případě, kdy aktiva pozůstalosti přesahují hodnotu 25 000 eur.

3.7.6. Solidární odpovědnost dědiců za dluhy zůstavitele, vnitřní regres

Shoda mezi českou a rakouskou právní úpravou je viditelná rovněž v odpovědnosti více dědiců za dluhy zůstavitele. V obou právních úpravách je obdobně využit institut solidární odpovědnosti⁸⁴ tak, jak o něm bylo pojednáno výše v této práci v kapitole o účincích uplatnění výhrady soupisu. Obdobně platí i vnitřní regres mezi spoludlužníky v případě, kdy jeden z dědiců uhradí z dluhu více, nežli činí jeho podíl na dluhu, k jehož úhradě je povinen. Zmíněné však platí pouze ve vztahu k nedělitelnému dluhu. § 821 ABGB speciálně upravuje situaci, kdy je dluh dělitelný, a kdy tedy každý z dědiců odpovídá jen za tu část pohledávky, která odpovídá jeho dědickému podílu. Dědic odpovídá osobně za dluhy pozůstalosti, tj. celým svým majetkem, nikoliv však již od okamžiku předložení prohlášení o přijetí dědictví soudnímu

⁸² § 145a AußStrG

⁸³ DOBROVOLNÁ, Eva. *Zjišťování pozůstalostního jmění a výhrada soupisu (k navrhované novele dědického práva ve srovnání s rakouským právem)*. Ad Notam, 2020, č. 3, s. 9-14.

⁸⁴ § 820, 821 ABGB

komisaři, ale až po právní moci usnesení o dědictví. Oproti české právní úpravě se zde tedy liší okamžik nabytí dědictví, kdy v českém právu je toto datováno ke dni úmrtí zůstavitele, avšak v právu rakouském dojde k nabytí dědictví až právní mocí usnesení o dědictví. Do té doby je pozůstalost v rakouském právu tzv. ležící pozůstalostí, o které bylo v této práci již rovněž hovořeno.

3.7.7. Odloučení části majetku

Inventář je dle hmotněprávní rakouské úpravy využit i v případě, kdy je žádáno o oddělení části pozůstalostního majetku. I v tomto institutu je shoda. Obecné informace o odloučení části pozůstalosti je již popsán v kapitole 3.4 této práce, na tomto místě však výklad rozvedu a podrobím jej komparaci.

Z § 812 ABGB vyplývá řada shodných pravidel, za nichž je možno k odloučení majetku z pozůstalosti dospět. Dle obou komparovaných právních úprav je nutné učinit stejné kroky, které k odloučení části pozůstalosti vedou.⁸⁵ Pro větší přehlednost jsou níže uvedeny postupně.

- a) Podnět od věřitele: Věřitel pozůstalosti podá podnět k soudu o oddělení pozůstalosti od majetku dědice.
- b) Rozhodnutí soudu: Soud posoudí podnět věřitele a rozhodne o tom, zda je oddělení pozůstalosti oprávněné a nutné. Pokud soud rozhodne pro oddělení, určí také část pozůstalosti, která bude oddělena, a jmenuje případně kurátora pro tuto oddělenou část.
- c) Oddělení majetku: Oddělená část pozůstalosti bude fyzicky oddělena od majetku dědice.
- d) Možnost zrušení oddělení: Dále může být odloučení zrušeno za situace, kdy bylo neoprávněně schváleno nebo podmínky pro jeho nařízení zanikly.

Rakouská právní úprava navíc poskytuje možnost, jak se vyhnout odloučení části pozůstalosti, pokud ji věřitel řádně navrhne. Touto možností je složení přiměřené jistoty z majetku dědice. Komentářová literatura uvádí jako vhodné zajištění např. bankovní záruku, dále lze ale přijmout i jiná majetková zajištění, která soudní komisař shledá dostatečnými.⁸⁶

⁸⁵ SCHWEDA in Fenyves/Kerschner/Vonkilch, ABGB 3 (Klang) § 797 Rz 1. Verlag Österreich 2021. ISBN 978-3-7046-8753-1, s. 268; DRÁPAL, Ljubomír. § 1710 [Uspokojení věřitele]. In: FIALA, Roman, DRÁPAL, Ljubomír a kol. *Občanský zákoník IV. Dědictvé právo (§ 1475–1720)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 558, marg. č. 1-11.

⁸⁶ Tamtéž.

3.7.8. Konvokace věřitelů

Konvokace, nebo také svolání věřitelů, je právním institutem k ochraně dědice zůstavitele. Jeho cílem je zjistit, kolik věřitelů má pohledávku za majetkem zůstavitele, a tedy co možná nejpravdivěji a nejvýstižněji vyčíslit pasiva pozůstalosti. Věřitelé zůstavitele jsou usnesením vyzváni, aby své pohledávky přihlásili ve lhůtě, která jim je usnesením určena, spolu s poučením, že pokud své pohledávky v této lhůtě nepřihlásí, nebude k nim přihlédnuto. Konvokace věřitelů má současně ochránit toho, kdo spravuje pozůstalost, a dědice, kterým svědčí výhrada soupisu, před (možnými) nepříznivými následky spojenými s uhrazováním pasiv pozůstalosti.⁸⁷ Nabízí se otázka, zdali je možné, aby výhody plynoucí z účinného svolání věřitelů, za předpokladu, že jej navrhla osoba spravující pozůstalost, mohl čerpat rovněž dědic, jenž si výhradu soupisu neuplatnil. Na tuto otázku musí být zřejmě negativní odpověď. Pokud bychom takový důsledek připustili, byla by tím ve svých důsledcích prolomena zásada, že nelze změnit rozhodnutí dědice o neuplatnění výhrady soupisu. A to samozřejmě i za předpokladu, že se dědic následně dozví o dlužích, o kterých netušil.⁸⁸

Konvokace věřitelů dle rakouského práva je ve své podstatě stejným institutem. Výraznou odlišnost lze spatřovat v limitaci, kdy může ke konvokaci věřitelů dojít. Limitem je zde hodnota aktiv pozůstalosti, která musí přesahovat 25.000 eur. Takovou limitaci v české právní úpravě nenajdeme.

Na tomto místě je vhodné upozornit na skutečnost, že institut výhrady soupisu a konvokace věřitelů je co do svých důsledcích významně provázán. „Smyslem svolání (konvokace) věřitelů je zjištění dluhů a ostatních pasiv pozůstalosti se záměrem, aby byl zjednáán co možná nejúplnější přehled o pasivech pozůstalosti a aby ten, kdo spravuje pozůstalost (v době do skončení řízení o pozůstalosti), nebo dědici (v době po právní moci usnesení o dědictví) mohli řádně a včas uspokojit věřitele.

Svolání věřitelů má současně ochránit toho, kdo spravuje pozůstalost, a dědice, kterým svědčí výhrada soupisu, před (možnými) nepříznivými následky spojenými s uhrazováním pasiv pozůstalosti. Umožňuje jim čelit riziku, že by se po vyčerpání aktiv pozůstalosti nebo

⁸⁷ Dědic, který neuplatnil výhradu soupisu, není oprávněn navrhnout svolání (konvokaci) věřitelů, neboť je povinen uhradit všechna pasiva pozůstalosti v plném rozsahu, a nepotřebuje proto ochranu před věřiteli.

⁸⁸ Totožný názor např. ŠEŠINA, M. v komentáři k § 1711 in ŠVESTKA, J., DVORÁK, J., FIALA, J. a kol.: *Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV. 1. vydání*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 602.

ceny nabytého dědictví mohli objevit ještě další věřitelé, kteří by jinak museli být alespoň zčásti uspokojeni, a to až do výše, jakou by dosáhli, kdyby byla nařízena likvidace dědictví.“^{89 90}

Z citovaného je zřejmé, že konvokace věřitelů je institutem, který taktéž významně zasahuje do odpovědnosti dědice za dluhy zůstavitele. Právní úprava sice limituje, že z dědice může konvokaci věřitelů navrhnout jen ten, kterému svědčí výhrada soupisu pozůstalosti, nepřikazuje však provedení konvokace jako povinnost. Je tedy na dědici a jeho zhodnocení, zdali bude považovat konvokaci za potřebnou či nikoli. Na tomto místě je však důležité upozornit na skutečnost, že uplatnění institutu výhrady soupisu pozůstalosti bez toho, aniž by současně proběhla i konvokace věřitelů, je pro dědice pouze polovičatou ochranou, která se na první pohled může jevit dostatečná, ale z výše uvedeného je patrný opak.

V § 1713 NOZ je upraven postup při uspokojování věřitelů (v době po pravomocném skončení řízení o pozůstalosti) ze strany dědice, kterému svědčí výhrada soupisu, nebo ze strany státu (stát, který nabyt dědictví jako tzv. odúmrt', má ze zákona stejné právní postavení jako dědic, kterému svědčí výhrada soupisu), jestliže pasiva pozůstalosti přesahují cenu nabytého dědictví. Poukaz na „uspokojení při likvidaci dědictví“ uvedený v § 1713 NOZ znamená, že dědic, kterému svědčí výhrada soupisu, je povinen, nepostačuje-li cena nabytého dědictví (dědického podílu) k uspokojení všech věřitelů, poskytnout každému z věřitelů takové plnění (v takové výši a takovým způsobem), jaké by obdržel, kdyby byla nařízena likvidace pozůstalosti a kdyby byli věřitelé uspokojováni při likvidaci pozůstalosti, a že je tedy nepřípustné, aby uspokojil některé věřitele (například podle pořadí, v jakém se domáhali uspokojení, podle výběru dědice nebo na základě dohody s některými věřiteli) a aby poté ostatním odmítl plnit s odůvodněním, že výše ceny nabytého dědictví tím byla již vyčerpána. Dědic při uspokojování věřitelů musí postupovat podle skupin uvedených v § 273 ZŘS.⁹¹ Naopak pokud konvokace věřitelů řádně proběhne, teprve v tomto případě je dědic skutečně chráněn před nadměrným zatížením dluhy, které by na něj v rámci pozůstalostního řízení přešly, a teprve oba instituty uplatněné společně přináší pro dědice zamýšlený důsledek, kterým je limitovaná odpovědnost za dluhy zůstavitele.

⁸⁹ DRÁPAL, Ljubomír. § 1713 [Závazek dědice vůči věřiteli]. In: FIALA, Roman, DRÁPAL, Ljubomír a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475–1720)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 561, marg. č. 1–2.

⁹⁰ O odpovědnosti dědice za dluhy zůstavitele při likvidaci pozůstalosti pojednává § 1713 an. NOZ,

⁹¹ DRÁPAL, Ljubomír. § 1713 [Závazek dědice vůči věřiteli]. In: FIALA, Roman, DRÁPAL, Ljubomír a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475–1720)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 563, marg. č. 22–24.

3.7.9. Další aspekty omezení rozsahu povinnosti dědice hradit dluhy zůstavitele

Jak již bylo výše uvedeno, v kontextu českého práva nastane v případě, že více dědiců uplatnilo výhradu soupisu pozůstalosti, limitace, a jsou tedy všichni tito odpovědní za dluhy zůstavitele maximálně do výše hodnoty aktiv, kterou nabyli z pozůstalosti. Tito dědicové jsou odpovědní za dluhy solidárně, tedy společně a nerozdílně. Věřitel může v souladu s § 1707 NOZ po každém z dlužníků (dědiců) požadovat plnění maximálně do výše, která odpovídá *jejich dědickému podílu*. Formulace § 1707 NOZ je však nejasná. Mezi odbornou veřejností nepanuje shoda ohledně toho, jak má být pojmosloví „do výše dědického podílu“ v praxi vykládáno. Jedná se však o otázku, kterou je nutno zodpovědět, neboť je pro praxi velmi významná. Různým výkladem totiž můžeme dospět buď k závěru, kdy dědickým podílem rozumíme skutečnou hodnotu dědictví, kterou dědic z pozůstalosti nabyl, nebo k závěru značně odlišnému, a tedy že dědickým podílem rozumíme skutečný dědický podíl *stricto sensu*, tedy podíl, který dědici připadá buď ze zákona či z pořízení pro případ smrti.

Praktickým příkladem, ze kterého budou důsledky patrné, může být tento: Zůstavitel, otec dvou potomků, zanechal pro případ své smrti závěť, v níž povolává k dědění veškerého svého majetku své dva syny, a to rovným dílem. Hodnota pozůstalosti činí 600.000 Kč, pasiva pozůstalosti činí v součtu 300.000 Kč. Oba synové si vyhradili soupis pozůstalosti, jejich odpovědnost za dluhy zůstavitele je tedy omezena. V souladu s pořízením pro případ smrti tedy činí dědický podíl *stricto sensu* každého z dědiců ½. Tito dědici však mezi sebou uzavřou dědickou dohodu, ke které je vedl fakt, že dědic A již za života dostával od otce mnoho hodnotných darů, kdežto dědic B nikoli, a nabyt pozůstalost stejným dílem se jim zdá nespravedlivé. Dohodnou se tedy tak, že dědic A nabyde z pozůstalosti pouze majetek o hodnotě 100.000 Kč a dědic B majetek o hodnotě 500.000 Kč. Pokud by věřitelé vymáhali dluh ve výši 300.000 Kč, smí po každém z těchto dědiců uplatnit maximálně částku odpovídající jejich dědickému podílu. Důsledky různých výkladů pojmu *dědický podíl* je významný. Ve vztahu k uvedenému příkladu je tedy otázkou, zdali může věřitel požadovat po obou dědicích uhradit dluh až do výše 300.000 Kč (v souladu s výkladem dědického podílu *stricto sensu*), nebo zdali může po dědici A požadovat plnění maximálně do výše 100.000 Kč a po dědici B do výše 500.000 Kč.

Z výše uvedených pravidel pro solidární odpovědnost spoludlužníků dědiců je zřejmé, že věřitel může po každém z dědiců požadovat uhradit dluh co do plné výše, problémy však nastávají v případě vnitřního regresu mezi dědici (spoludlužníky). Již v roce 2014 se k výkladu problematické části ustanovení § 1707 vyjádřila Břejlová. Dědickým podílem se dle jejích slov

myslí to, co dědic z dědictví skutečně nabyt, respektive cena tohoto dědictvého podílu ke dni smrti zůstavitele. Tedy nemá platit, že pro dědice je jeho odpovědnost vůči věřiteli limitována poměrem jeho dědictvého podílu k celému dědictví (nabudu-li třetinu dědictví, odpovídám za třetinu každého dluhu), respektive tato zásada platí jen mezi dědici navzájem. Vůči věřiteli platí odpovědnost vždy až do výše plnění jeho dědictvého podílu.⁹²

I v současné době nalezne tento výklad své zastánce, argumentováno je především tím, že pojem „dědictvý podíl“ je nutno vykládat tak, že může být vymezen i věcmi, tedy cenou věcí, které dědic z pozůstalosti nabyt (srov. NS 21 Cdo 1517/2015 = Rc 15778), a nikoliv jen podílem (zlomkem) *stricto sensu*.⁹³ Obdobný názor zastávají rovněž autoři komentářové literatury nakladatelství Wolters Kluwer.^{94 95} Opačný názor, tedy že je nutno chápat význam dědictvého podílu *stricto sensu*, je odbornou veřejností rovněž podporován. Argumentováno může být situací, kdy dědici (jako bylo již v příkladu výše uvedeno) uzavrou dědictvou dohodu, a odchýlí se tím od původní výše svého dědictvého podílu.

Nežřídka kdy však dochází i k situacím, že na základě dědictvé dohody nabyde majetek pouze jeden z dědiců, a druhý, aniž by postavení dědice odmítnul, nenabývá z pozůstalosti ničeho, neboť na základě dohody po ostatních dědících ani ničeho nežádá. Aplikováno na uvedený příklad: Dědic A by se stal zůstavitelovým dědicem (dědictví neodmítl, nastoupil tedy do právní pozice zůstavitelových nástupců), avšak z pozůstalosti by nežádal ničeho. Dědic B by nabyt pozůstalost o hodnotě 600.000 Kč. Pokud by věřitel vymáhal svoji pohledávku ve výši 300.000 Kč, a pokud bychom připustili výklad dědictvého podílu ve smyslu toho, co dědic skutečně nabyt (nikoli tedy výklad *stricto sensu*) bude věřitel jistém směru omezen. Věřitel by totiž po dědici A mohl požadovat úhradu plnění maximálně do výše toho, co skutečně nabyt, avšak v tomto případě je hodnota jeho „nabyté pozůstalosti“ nulová.

Pro věřitele však nemůže být tato dědictvá dohoda o rozdělení pozůstalosti závazná, stejně jako pro něj podle výslovného znění § 1699 odst. 1 NOZ⁹⁶ není závazná dohoda o tom, který z dědiců převezme jaký dluh, neboť věřitel není účastníkem řízení o pozůstalosti (vyjma

⁹² BREJLOVÁ, Kateřina. *Nové postavení věřitele v dědictvém řízení a změna v odpovědnosti dědiců za dluhy zůstavitele*. Ad Notam, 2014, č. 1, s. 12-18.

⁹³ MUŽIKÁŘ, Martin. § 1707 [Více dědiců, kteří uplatnili výhradu soupisu]. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník. 2. vydání (2. aktualizace)*. Praha: C. H. Beck, 2023.

⁹⁴ Tamtéž.

⁹⁵ Svazek IV², s. 590.

⁹⁶ Rozdělení dluhů je účinné pouze mezi spoludědici. Věřitele nijak nezavazuje, a ten proto může žádat uhrazení podle § 1704–1707 NOZ. Pokud by některý z dědiců musel hradit více, než kolik pro něj vyplývá z rozdělení pozůstalosti, potom mu náleží od ostatních spoludlužníků náhrada (§ 1708 a 1876). KITTEL, David. § 1699 [Rozdělení dluhů. Přidělení vadné věci]. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník. 2. vydání (2. aktualizace)*. Praha: C. H. Beck, 2023, marg. č. 3.

likvidace nebo odloučení pozůstalosti), a není tedy ani stranou takových dohod.⁹⁷ Pokud dědic neodmítne dědictví, tak (jak je již výše uvedeno) stává se již samotným neodmítnutím dědictví právním nástupcem zůstavitele, a přechází na něj jak zůstavitelova práva, tak i jeho povinnosti (povinnost uhradit dluhy nevyjímaje).

Je zřejmé, že lze do určité míry obhájit oba možné výklady. Osobně však zastávám názor, že výklad dědického podílu *stricto sensu* spíše vyhovuje smyslu a účelu zákona. Nemohu souhlasit s tím, že by se při výkladu dědického podílu *stricto sensu* jednalo o pouhý výklad dle textu zákona, tedy o čirý výklad jazykový. Ztotožňuji se s názory, které uvádí Talanda a Plašil v citovaném článku.^{98 99}

Rakouská právní úprava obsahuje v § 821 ABGB obdobu § 1707 NOZ. Dle rakouského práva platí, že byl-li sepsán soupis (inventář) a dluh je dělitelný, každý ze spoludědiců osobně odpovídá pouze za tu část pohledávky, která odpovídá *jeho dědickému podílu*. Pokud je dluh nedělitelný, dědicové odpovídají společně a nerozdílně navzdory soupisu, ale pouze do výše hodnoty pozůstalosti, neboť výhrada inventáře jim tuto limitaci zajistila. Z dikce citovaného je zřejmá shoda ve znění obou právních úprav. Rovněž v Rakousku panovala nejistota ohledně toho, jak problematickou výši dědického podílu určit a vyložit. Názor, že rozhodující je výše, kterou dědicové skutečně z dědictví nabydou, zastával dlouhodobě zejména Rudolf Welser. Opačný názor, že pro povinnost dědiců hradit dluhy je podstatná výše jejich dědických podílů, jaká pro ně vyplývá z dědického titulu, a ne podíl na dědictví, který jim skutečně připadne na základě rozdělení pozůstalosti, zastávali už ve 30. letech Josef Schell a z něho zjevně vycházející František Rouček.

V moderní době pak se k tomuto závěru přiklonili Bernhard Eccher a zejména Hansjörg Sailer a další autoři, a to právě s odůvodněním, že dohodou dědiců nelze měnit rozsah povinnosti hradit dluhy u jednotlivých dědiců a procesní riziko v neprospěch věřitelů.¹⁰⁰

⁹⁷ TALANDA, Adam, PLAŠIL, Filip. *Odvrácená strana dědění aneb povinnost dědice hradit dluhy zůstavitele*. Ad Notam, 2023, č. 2, s. 3-11.

⁹⁸ Autoři, mimo jiné, dále odkazují na podobná úskalí, která s sebou může přinést započtení na povinný díl ve vztahu k odpovědnosti dědice za dluhy zůstavitele. I v tomto případě by se mělo jednat o (z pohledu zůstavitelova věřitele) nepodstatnou okolnost, která by jej neměla limitovat. Argumenty pro takový závěr jsou obdobné.

⁹⁹ Citovaní autoři dále uvádějí názor, že se věřitel může domáhat určení relativní neúčinnosti dohody o rozdělení pozůstalosti (§ 589 an. NOZ), neboť dohoda o rozdělení pozůstalosti může zkracovat možnost věřitele uspokojit jeho vykonatelnou pohledávku, ať už bude přijat první, nebo druhý názor na dělení povinnosti hradit dluhy mezi dědice. Dle názoru autorů, ke kterému se rovněž přikláním, by tomuto výkladu zřejmě odpovídal i smysl a účel zákona, neboť zákonodárce posílil postavení věřitelů ve vztahu k dědicům zakotvením solidární povinnosti dědiců za úhradu zůstavitelových dluhů.

¹⁰⁰ TALANDA, Adam, PLAŠIL, Filip. *Odvrácená strana dědění aneb povinnost dědice hradit dluhy zůstavitele*. Ad Notam, 2023, č. 2, s. 3-11.

Použitá komentářová literatura ¹⁰¹ k problematickému ustanovení uvádí, že z dikce zákona zůstává nejasné, zda každý spoludědic odpovídá podle dědického práva pouze do výše hodnoty majetku, který skutečně obdržel, nebo zda je odpovědnost každého spoludědice podle dědického práva omezena poměrnou částí majetku, která odpovídá jeho dědickému podílu *stricto sensu*. Rovněž tato dospěla k závěru, že je nutné upřednostnit druhý názor, podle něhož je pro odpovědnost dědice irelevantní, kolik ten konkrétní spoludědic z pozůstalosti skutečně obdrží, a to proto, že důvěra věřitelů v odpovědnost dědiců podle jejich podílů je hodna ochrany a jejich odpovědnost by neměla být měnitelná dohodou v rámci společenství dědiců na úkor věřitelů.

Je patrné, že i argumentace rakouské odborné veřejnosti je s tou českou shodná. Obdobné závěry jsou i zde aplikovány na započtení dle § 752 an. ABGB. Za další přínosný argument rakouské odborné veřejnosti považuji názor, že by se neměl přehlížet fakt, že dohody o vypořádání dědictví je třeba považovat za pořízení *inter vivos*, odpovědnost dle citovaných ustanovení ABGB je ve vnějším vztahu, tj. vůči třetím osobám, kogentní, a nelze je měnit ani omezovat (např. zmíněnou a v tomto směru problematickou dohodou o vypořádání dědictví).

V roce 2015 proběhla významná novelizace rakouského dědického práva, která, mimo jiné, přinesla rozřešení této nejasné definice, která je v zákoně použita. Na problematice ustanovení § 821 ABGB neměla tato novelizace významný dopad coby do znění, vyřešila však spor o výklad výše dědického podílu.

K § 821 ABGB důvodová zpráva uvádí, že změny provedené novelizace jsou v podstatě jen jazykové. Výslovně se má rozlišovat, zda je dluh dělitelný, či nikoliv. V prvním případě by měl každý spoludědic osobně odpovídat pouze za tu část pohledávky, která odpovídá jeho dědickému podílu. Nemělo by záležet na tom, co dědicové skutečně obdrželi, ale na částce vypočtené z celkové hodnoty podle dědických podílů *stricto sensu* (viz Sailer v KBB4 § 821 Rz 3; Nemeth v Schwimann/Kodek4 § 821 Rz 4).¹⁰² Rakouská právní úprava tedy přinesla jasný zásah zákonodárce, který předešel možným sporům o to, jak bude ona výše dědického podílu vykládána. Pro českou právní úpravu může být toto inspirací, jak co možná nejjednodušeji problematický výklad korigovat. Inspirace rakouským právem je ohledně této problematiky vhodná i z toho důvodu, že i argumentace byla v obou zemích vystavěna na stejných bodech a nejasnost v interpretaci přinášela totožné problémy. Dlužno dodat,

¹⁰¹ SCHWEDA in Fenyves/Kerschner/Vonkilch, ABGB 3 (Klang) § 797 Rz 1. Verlag Österreich 2021. ISBN 978-3-7046-8753-1, s. 320-324.

¹⁰² Důvodová zpráva k ErbrechtsÄnderungsgesetz 2015, s. 39. [online]. [cit. 17.1.2024]. Dostupné z: https://www.parlament.gv.at/dokument/XXV/I/688/fname_423847.pdf.

že rakouská právní úprava přece jen i na tomto místě představuje nepatrnou odchylku od té české, a to co do explicitního vyjádření výše dědického podílu.

Dle § 185 z.ř.s. notář, jakožto soudní komisař, vyhotoví usnesení, dle něhož ke dni vzniku dědického práva dědice potvrdí nabytí dědictví jedinému individuálně určenému dědici, přičemž stanoví (mimo jiné) rovněž výši dědického podílu *stricto sensu*. Takové usnesení však neobsahuje výrok o výši dědického podílu ve smyslu jeho hodnoty. V souladu s § 178 rakouského AußStrG však odevzdací listina vždy povinně obsahuje výrok o dědických podílech a rovněž o jejich výši. Vývoj v Rakousku je pro české poměry zajímavý především z důvodu, že i tamější zákonodárce při novelizaci právního předpisu vycházel z argumentace chránící zájem věřitelů před účinky dohody o rozdělení pozůstalosti.

3.8. Úvaha nad úskalím právní úpravy odpovědnosti dědice za dluhy zůstavitele z komparativního hlediska

V předchozí podkapitole práce bylo znázorněno, že se česká právní úprava výrazně inspiruje tou rakouskou, přičemž o jednotlivých odlišnostech bylo pojednáno taktéž. Na tomto místě je tedy rozebrána nejvýznamnější odlišnost obou právních úprav, která s institutem výhrady soupisu, a obecně s odpovědností dědice za zůstavitelovy dluhy souvisí.

V období mezi úmrtím zůstavitele a faktickým vstupem dědice do práv a povinností vždy uplyne časový úsek, ať už delší či kratší, vždy tu určité časové okno bude. Okamžik, kdy dojde k přechodu vlastnictví pozůstalosti zůstavitele na dědice je proto jednou z nejdůležitějších otázek dědického práva. „V souvislosti s danou otázkou existují dvě hlavní koncepce, které řeší práva a povinnosti účastníků vůči pozůstalosti a zároveň určují formální okamžik nabytí dědictví. První koncepce je založená na delačním principu, dle kterého je okamžik nabytí dědictví určen smrtí zůstavitele a je tak shodný s nápadem samotného dědického práva.¹⁰³ Tato koncepce se uplatňuje v současném účinném českém právu. Pomyslným protikladem je princip adiční, dle kterého smrt zůstavitele zakládá pouze vznik práva na dědictví, které se dědici nabízí, a teprve konstitutivním rozhodnutím soudu dochází k odevzdání dědictví. Neboť dědic sám se před vydáním odevzdací listiny v zásadě nesmí ujmout držby dědictví, i kdyby u něho byly dány předpoklady pro dědění, předpokládá tento princip institut ležící pozůstalosti.“¹⁰⁴

¹⁰³ TILSCH, E. *Rakouské právo občanské: Právo dědické*. Praha: Všehrad, 1911, s. 8.

¹⁰⁴ PROCHÁZKA, Matouš. *Hereditas iacens a úskalí její absence*. *Právní rozhledy*, 2023, č. 21, s. 743-747, s. 743.

Tento druhý zmíněný adiční princip se, jak již bylo zmíněno, využívá právě v Rakousku. V české právní úpravě existovala ležící pozůstalost také, zákonodárce se od ní však v průběhu změn právní úpravy odchýlil a upřednostnil koncepci principu delačního.¹⁰⁵ Právě konstrukce ležící pozůstalosti, o které již bylo stručně pojednáno, se může jevit jako jednodušší konstrukce, a to právě s ohledem na možné změny ve skladbě pozůstalosti v onom rozhodném „časovém okně“, tedy v mezidobí od smrti zůstavitele do potvrzení dědictví jedinému dědici usnesením soudního komisaře.¹⁰⁶

Za největší úskalí absence ležící pozůstalosti v naší právní úpravě lze považovat odpovědnost za škodu. Představme si škodu, která je způsobena věcí, kterou vlastnil zůstavitel, jenž zemřel před vznikem škodní události. „Přijmeme-li zákonodárcem předvídanou konstrukci, že se skutečně dědictví nabývá smrtí zůstavitele, stane se dědic zpětně vlastníkem ke dni vzniku škodní události, aniž by o takové události věděl nebo měl možnost jí svojí péčí zabránit. ... Pokud by byl dědic skutečně zavázán zpětně ke dni úmrtí, může to pro něj vést až k likvidačním důsledkům, zejména pokud neuplatní výhradu soupisu a konvokaci věřitelů s vědomím neexistence dluhů zůstavitele. Z druhé strany, pokud by neměl platit dědic, je otázkou, po kom by poškozený měl vymáhat náhradu škody, neboť by nebylo spravedlivé nechávat ji bez odpovědnosti.“¹⁰⁷

Z citovaného lze závěrem dovodit, že existence delačního principu v české právní úpravě s sebou přináší určitou mezeru v právní úpravě ohledně pasiv pozůstalosti, která mohou vzniknout teprve průběhu pozůstalostního řízení. Dalším problémem je skutečnost, že dle Procházky¹⁰⁸ a rovněž dle Holíkové¹⁰⁹ zákonodárce výslovně neuvedl, že se jedná o princip delační, naopak z určitých ustanovení lze spíše dovodit, jako by i v naší současné právní úpravě ležící pozůstalost do určité míry přežívala. Důkazem, že myšlenka ležící pozůstalosti nebyla opuštěna a můžeme se s ní (již ve stavu bdící) setkat, je např. v § 114 odst. 2 NOZ, dle kterého se náklady pohřbu a opatření pohřebiště hradí z pozůstalosti (ačkoliv se již jedná o majetek dědiců), dále dle § 1686 odst. 1 NOZ se náklady na pořízení soupisu (taky) hradí z pozůstalosti a jdou poměrně k tíži dědických podílů těch dědiců, jimž je soupis k prospěchu; a to např. proto,

¹⁰⁵ Dne 1. 1. 1951 nabyt účinnosti zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník („ObčZ 1950“); § 509 ObčZ 1950 zákonodárce uvedl: „*Dědictví se nabývá zůstavitelovou smrtí.*“ Obsažením této věty se fakticky eliminovala ležící pozůstalost. Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník („ObčZ 1964“), který nabyt účinnosti 1. 4. 1964, převzal v oblasti dědického práva základní instituty z předcházející úpravy, a tedy i základní myšlenku, že se dědictví nabývá již okamžikem smrti zůstavitele (viz § 460 ObčZ 1964).

¹⁰⁶ Institut ležící pozůstalosti je významně odlišný koncept, o kterém je však v této diplomové práci pojednáno pouze co do provázanosti s institutem výhrady soupisu.

¹⁰⁷ PROCHÁZKA, Matouš. *Hereditas iacens a úskalí její absence*. Právní rozhledy, 2023, č. 21, s. 743-747, s. 747.

¹⁰⁸ Tamtéž.

¹⁰⁹ HOLÍKOVÁ, Lenka. *Pozůstalost ležící a spící*. Ad Notam, 2023, č. 4., s. 71.

že uplatnili výhradu soupisu, která byla součástí někdejší dědické přihlášky k ležící pozůstalosti.¹¹⁰

¹¹⁰ Tamtéž.

Závěr

Cílem této diplomové práce, který jsem si kladla, bylo poskytnout čtenáři vhled do právní úpravy institutu výhrady soupisu pozůstalosti z obecného hlediska úpravy hmotněprávní i procesněprávní, poté rozebrat jednotlivé problematické aspekty, které s institutem souvisí, více do hloubky, vyjádřit k těmto různé právní názory, a nakonec k těmto zaujmout i vlastní právní stanovisko a úvahu.

V první kapitole práce se mi podařilo představit institut výhrady soupisu z obecného hlediska, a tím poskytnout čtenáři prvotní přiblížení právní úpravy na území České republiky, a následně v rámci druhé kapitoly poskytnout vhled do historického vývoje institutu. Tento historický vývoj je klíčový, jak se ukázalo i v následujících kapitolách práce, rovněž pro současnou právní úpravu, neboť tvoří její podstatný základ, a můžeme z něj čerpat rovněž při výkladu.

Navazující výklad byl především analytický, zaměřený na platnou a účinnou právní úpravu. V rámci této analyticko-deskriptivní části byly popsány obecné hmotněprávní aspekty a byl podrobněji představen institut jako takový, včetně jeho přínosu pro dědice co do jeho ochrany před předluženou pozůstalostí. Již z této hlubší deskripce je patrné, že provedení soupisu pozůstalosti soudním komisařem je poměrně formalizovaný proces, rovněž časově náročný. Zákon však dědici přináší i alternativy k soupisu pozůstalosti, a to seznam pozůstalostního majetku vyhotovený správcem pozůstalosti a společné prohlášení dědiců o majetku pozůstalosti, který je jednodušší alternativou. O těchto je v práci pojednáno v další podkapitole, rozebrány jsou rovněž důsledky, pokud dědic postupuje při sestavování takového majetku v rozporu s dobrými mravy a určitou část majetku by úmyslně zatajil apod. Navazuje deskriptivní kapitola, která popisuje procesněprávní ustanovení při aplikaci institutu. Byla vyhledána možná problematická ustanovení a pokusila jsem se o nastínění možných řešení, přičemž inspirací byla rakouská právní úprava, která je té české hodnotově i tradičně nejbližší.

Za stěžejní kapitolu práce považuji rozbor současné právní úpravy v kapitole 3.7., v níž jsou již jednotlivě vytyčeny problémy právní úpravy, které v souvislosti s výhradou soupisu spatřuji. Z dostupné literatury byly k těmto nastíněny možná řešení a výklady, poté jsem k vytyčeným problémům rovněž zaujala vlastní stanovisko a právní názor. I zde je použita metoda komparace, opět s rakouskou právní úpravou. Z využití metody komparace je dle mého názoru viditelná podobnost právních úprav, ale rovněž problémy, které s sebou přináší proces, kdy se zákonodárce inspiroval právní úpravou, avšak implantuje ji do právního řádu země, která má co do některých institutů jiná východiska, a proto to může přinášet aplikační i výkladové

problémy. Při tvoření této kapitoly jsem v odborné literatuře narazila rovněž na určité tendence odborné veřejnosti k rozvoji diskuzí ohledně znovunavrácení institutu ležící pozůstalosti do právního řádu České republiky. Z důvodu provázanosti této problematiky s odpovědností dědice za dluhy a výhradou soupisu jsem v poslední kapitole poskytla čtenáři alespoň představení základní problematiky, která se s tímto pojí, a rovněž některé zajímavé názory a stanoviska odborníků.

Seznam použitých zdrojů

I. Literatura

a. Komentářová literatura

- FIALA, Roman, DRÁPAL, Ljubomír a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475–1720). 2. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2022.
- PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník. 2. vydání (2. aktualizace).* Praha: C. H. Beck, 2023.
- SCHWEDA in Fenyves/Kerschner/Vonkilch, ABGB 3 (Klang) § 797 Rz 1. Verlag Österreich 2021. ISBN 978-3-7046-8753-1.
- SVOBODA, Karel, TLÁŠKOVÁ, Šárka, VLÁČIL, David, LEVÝ, Jiří, HROMADA, Miroslav a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. 1. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2015.
- SVOBODA, Karel, TLÁŠKOVÁ, Šárka, VLÁČIL, David, LEVÝ, Jiří, HROMADA, Miroslav a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. 2. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2020.
- ŠVESTKA, J, DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník: komentář. Svazek IV. 2. vyd.,* Praha: Wolters Kluwer, 2019., s. XXIII.

b. Monografie

- HORÁK, Ondřej a kol. *Absolutní majetková práva z historicko-srovnávací perspektivy. Vybrané otázky, 2. vydání.* Praha: Leges, 2021.
- MIKEŠ, Jiří a Ladislav MUZIKÁŘ. *Dědické právo v teorii a praxi.* Praha: Leges, 2011. Praktik (Leges). ISBN 978-80-87212-79-0.
- SALÁK, Pavel: *Testamentum militis jako inspirační zdroj moderního dědického práva (dále jen Testamentum militis).* Brno 2016.
- SVOBODA, Jiří, KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi. 2. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2023.
- ŠEŠINA, Martin, Ladislav MUZIKÁŘ a Petr DOBIÁŠ. *Dědické právo: kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního: praktická příručka. 2. aktualizované vydání.* Praha: Leges, 2022. Praktik (Leges). ISBN 978-80-7502-601-9.
- TILSCH, E. *Rakouské právo občanské: Právo dědické.* Praha: Věšhrd, 1911.
- TILSCH, E.: *Dědické právo rakouské se stanoviska srovnávací vědy právní.* Sborník věd právních a státních, Praha, 1905.

c. Články v odborných časopisech a sbornících

- BREJLOVÁ, Kateřina. *Nové postavení věřitele v dědickém řízení a změna v odpovědnosti dědiců za dluhy zůstavitele*. Ad Notam, 2014, č. 1.
- DOBROVOLNÁ, Eva. *Zjišťování pozůstalostního jmění a výhrada soupisu (k navrhované novele dědického práva ve srovnání s rakouským právem)*. Ad Notam, 2020, č. 3.
- ELIÁŠ, Karel. *Přechod dluhu na dědice z hlediska občanského práva hmotného*. Právní fórum, 2005, č. 6.
- HOLÍKOVÁ, Lenka. *Historie přechodu dluhů zůstavitele na dědice – 1. část*. Ad Notam, 2023, č. 1.1.
- HOLÍKOVÁ, Lenka. *Pozůstalost ležící a spící*. Ad Notam, 2023, č. 4.
- HORÁK, Ondřej. *Příprava novely dědického práva*. Ad Notam, 2020, č. 1.
- NÝVLTOVÁ, Markéta. *Výhrada soupisu pozůstalosti v praxi*. Ad Notam, 2018, č. 3.
- PROCHÁZKA, Matouš. *Hereditas iacens a úskalí její absence*. Právní rozhledy, 2023, č. 21.
- TALANDA, Adam, PLAŠIL, Filip. *Odvrácená strana dědění aneb povinnost dědice hradit dluhy zůstavitele*. Ad Notam, 2023, č. 2.

II. Internetové zdroje

- SCHELLE, Karel. *ABGB a dědické právo*. In: Dny práva – 2010 – Days of Law [online]. Právnická fakulta Masarykovy Univerzity. Dostupné z: [https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/08_promeny/Schelle_Karel_\(4371\).pdf](https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/08_promeny/Schelle_Karel_(4371).pdf).
- TALANDA, Adam a TALANDOVÁ, Iveta. *Římské dědické právo jako inspirace současného práva*. Historica Olomucensia: sborník prací historických, 2018, strana 31. ISSN 1803 9561. Dostupné z: https://historie.upol.cz/fileadmin/users/164/Historica_Olomucensia_55-2018.pdf.

III. Právní předpisy

- Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch für die gesamten Deutschen Erbländer der Österreichischen Monarchie (ABGB)
- Außerstreitgesetz (AußStrG)
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
- Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních

IV. Důvodové zprávy

- Důvodová zpráva k ErbrechtsÄnderungsgesetz 2015, s. 39. [online]. Dostupné z: http://www.parlament.gv.at/dokument/XXV/I/688/fname_423847.pdf.
- Vláda ČR: Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, č. 89/2012 Dz.

Abstrakt / Abstract

Tato diplomová práce se věnuje komplexnímu popisu problematiky institutu výhrady soupisu pozůstalosti. Téma je uchopeno nejprve z obecného deskriptivního pohledu, který má čtenáři přinést základní vhled do problematiky, která je tématem celé práce.

Následuje historický vývoj, ve kterém je v jednotlivých podkapitolách nastíněn vývoj jak institutu výhrady soupisu pozůstalosti, tak i obecné odpovědnosti dědice za dluhy zůstavitele.

Tělem diplomové práce je pak deskriptivní a analytická kapitola, která shrnuje institut výhrady soupisu pozůstalosti, a to jak ze stránky hmotněprávní, tak i ze stránky procesněprávní. Čtenář se v následujících kapitolách práce propracuje až po detailní rozbor současné právní úpravy. V této stěžejní kapitole jsou dále vymezeny problémy, které v rámci české právní úpravy spatřuji. Tyto jsou podrobeny kritickému zhodnocení a je rovněž navrženo jejich řešení, a to zejména s přihlédnutím ke srovnávané rakouské právní úpravě, které je věnována samostatná kapitola práce.

This thesis is devoted to a comprehensive description of the problems of the institute of the reservation of the inventory of the estate. The topic is firstly grasped from a general descriptive viewpoint, which is intended to provide the reader with a basic insight into the issue that is the subject of the whole thesis.

This is followed by a historical development, in which the development of both the institution of the reservation of the inventory of the estate and the general liability of the heir for the debts of the testator is outlined in individual subsections.

The body of the thesis is then a descriptive and analytical chapter, which summarizes the institution of the reservation of the inventory of the estate, both from the substantive and procedural law side. In the following chapters of the thesis, the reader will work his way up to a detailed analysis of the current legislation. In this main chapter the problems that I see in the Czech legislation are further defined. These are critically evaluated and solutions are proposed, particularly with regard to the Austrian legislation, which is the subject of a separate chapter.

Klíčová slova / key words

Odpovědnost dědice za dluhy zůstavitele, institut výhrady soupisu pozůstalosti, dobrodiní inventáře, univerzální sukcese, dědictví, dědické právo.

Liability of the heir for the debts of the testator, institute of reservation of the inventory of the estate, benefit of the inventory, universal succession, inheritance, inheritance law.